Tarbiyat Modares University

Winter. 2025. Vol 28. No. 4

The Journal of Spatial Planning & Geomatics

Research Paper

Identify and Analyze the Factors Affecting Institutional Capacity Based on the Integrated Urban Development Approach (Case study: Shahrekord City)

Jafar Saeedi[1]*, Sattar Sadeghi Dehcheshmeh[2], Seyed Mohsen Mousavian[3]

1. Ph.D. in Geography & Urban Planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.
2. Associate Professor in Tourism Management Department, Shahrekord University, Shahrekord, Iran.
3. M.A. in Urban Planning, Noor Hedayat Institute of Higher Education, Shahrekord, Iran.

Received:2025/02/17
Revised:2025/04/14
Accepted:2025/05/03

ABSTRACT

The current investigation was undertaken to clarify the elements constituting institutional capacity in the context of integrated urban development within the city of Shahrekord. This research is classified as applied with respect to its objectives and descriptive-analytical concerning its nature and methodology. The statistical population for this study comprised 37 university scholars, subject-matter experts, and managerial personnel from institutional organizations who possessed the requisite knowledge and experience pertinent to the study's aims and parameters. These specialists were chosen utilizing purposive and chain sampling techniques. For the purpose of data analysis, the structural analysis methodology was employed utilizing the MicMac software framework. In the initial phase, through the processes of documentary analysis and library research, followed by the incorporation of expert opinions, five components were discerned, specifically "institutional integrity, institutional capability, institutional learning, legal arrangements, and institutional knowledge and innovation," in addition to 51 underlying components. In the subsequent phase, the findings derived from the analyses undertaken to assess the stability or instability of the system suggested that the dispersion pattern of institutional capacity variables within the urban development framework of Shahrekord signifies an "unstable state" of the system, wherein the variables predominantly exhibited an intermediate condition of influence and being influenced. Furthermore, the contribution of variables impacting institutional capacity in the integrated urban development of Shahr-e Kord was systematically ranked according to both direct and indirect effects. Based on the evaluations of specialists, from the 51 variables analyzed, 18 variables were identified and deemed pivotal in influencing institutional capacity within the context of urban development in Shahr-e Kord, as determined by the aggregate scores acquired.

Keywords:

Institutional Capacity, Institutional Integrity, Urban Development Plans, Integrated Urban Development, Shahrekord City.

***Corresponding Author:** Ph.D. in Geography & Urban Planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

https://orcid.org/0000-0002-2852-2447

jsaeedi.scu@gmail.com

Copyright@ 2025, TMU Press. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

Introduction

The primary challenges, encompassing political, functional, and territorial fragmentation; the volatility of urban revenue streams; and inadequate local governance, signify underlying structural-institutional complications. In order to effectively address the socio-economic and environmental issues prevalent in Iran's urban regions, it is imperative to bolster institutional capacity. The city of Shahrekord encounters various impediments, such as demographic expansion, the challenge of civic engagement, difficulties in inter-institutional collaboration, the misalignment of activities with ecological capacity, and deficiencies in the coherence and integration of the urban planning framework. The extant policies pertaining to institutional development lack sustainability, primarily due to insufficient integration, institutional discordance, and a disregard for critical indicators of cohesive urban development. Engaging in this scholarly investigation by examining elements such as optimal resource allocation, sustainable progress, civic engagement, mitigation of disparities, fortification of inter-sectoral collaboration, addressing urban challenges, alongside advancements in innovation and technology, constitutes a pivotal advancement towards bolstering and augmenting institutional capacity for cohesive urban development. This endeavor not only contributes to the enhancement of urban living standards but also facilitates the achievement of the overarching objectives associated with sustainable and integrated urban development. This scholarly investigation, founded upon both theoretical frameworks and empirical analyses, has not only delineated general criteria and indicators pertaining to institutional capacity for integrated urban development but has also discerned the factors and indicators that influence institutional capacity in accordance with the integrated urban development paradigm within the urban context of Shahrekord city. Consequently, this study seeks to address the subsequent inquiries:

1. What are the essential components of institutional capacity as informed by the integrated urban development paradigm?
2. What are the principal components and indicators of institutional capacity that facilitate the realization of the integrated development approach in Shahrekord city?

Research Method

The current investigation is characterized by its applied objectives and exhibits a descriptive-analytical framework in both nature and methodology. In order to identify and delineate the components and indicators pertinent to urban institutional capacity, an initial phase involved the extraction of a comprehensive list of dimensions and components related to institutional capacity through an extensive review of the existing literature, preceding research, and relevant documents, utilizing a document analysis approach. Following this, the identified dimensions and components were synthesized, summarized, and categorized based on the insights of subject matter experts, culminating in the identification of five primary components, namely "institutional integration, institutional capability, institutional learning, legal arrangements, and institutional knowledge and innovation," alongside 51 distinct indicators. In the subsequent phase, a structural analysis was conducted employing MICMAC software to ascertain the paramount indicators of institutional capacity necessary for the realization of integrated urban development. The statistical population for this investigation consisted of 37 specialists, encompassing university scholars, institutional and organizational authorities, as well as managers, all of whom possessed ample knowledge and expertise pertinent to the objectives and scope of the study. These specialists were selected through a deliberate and snowball sampling technique.

Result & Discussion

The results of the research indicated that when various external influences, such as Structural analysis was utilized to discern the principal indicators of institutional capacity that are essential for the realization of an integrated urban development paradigm and to identify the determinants of institutional capacity within the context of integrated urban development. In pursuit of this objective, 51 indicators were systematically organized into a 51x51 interaction matrix to evaluate the direct and indirect relationships among these variables. The outcomes derived from the system stability analysis indicated that the distribution pattern of institutional capacity variables in the urban development of Shahrekord reflects an "unstable state" of the system. This volatility arises from the factors predominantly

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

displaying an intermediary condition of both influence and dependence. As a result, these variables pertaining to institutional capacity within the context of urban development in Shahrekord are anticipated to experience considerable alterations in the future, indicating that their present condition is not sustainable. Moreover, the determinants affecting institutional capacity in Shahrekord's holistic urban development were systematically ranked in accordance with their direct and indirect effects and dependencies. Drawing upon expert assessments, a total of 18 variables were identified and selected from the initial 51 variables analyzed as pivotal factors influencing institutional capacity in Shahrekord's urban development, predicated upon their cumulative scores. Consequently, the subsequent indicators were recognized as critical variables of institutional capacity essential for the implementation of the integrated urban development framework in the city of Shahrekord:

· Enhanced institutional frameworks to guarantee the optimal distribution of resources pertaining to urban development.
· Establishment of precise and unequivocal objectives that are congruent with the overarching urban development vision.
· Efficacious vertical and horizontal coordination among diverse governmental entities, non-governmental organizations, and civil society for the purpose of integrated urban planning.
· Incorporation of policymaking within the urban development paradigm.
· Inclusion of executive actions throughout the urban development process.
· Assessment and enhancement of the operational efficacy of urban organizations.
· Transparent decision-making processes executed by urban institutions.
· Contemporary, effective, and comprehensive urban legislation and regulatory frameworks.
· Engagement of citizen perspectives by urban institutions.
· Degree of collaboration, cohesion, and stakeholder participation in decision-making regarding urban development matters.
· Recognition of public interest as paramount over sectoral or organizational priorities.
· Involvement of citizens in the decision-making processes related to urban development.
· Availability of sufficient financial resources and budgeting for urban development initiatives and infrastructure advancement by urban institutions.
· The extent of clarity and openness pertaining to municipal laws and regulations.
· The application of contemporary information technologies by urban governance entities in the administration of urban affairs.
· The existence of a well-defined hierarchical and organizational framework within urban institutions.
· The acquisition of expert knowledge in the domain of urban operations and development.
· The level of adaptability exhibited by institutional rules and regulations.

subway and diverse categories of buses and minibuses operating within the city. While the reduction in the number of passengers utilizing private automobiles is conspicuous and unmistakable, this phenomenon manifests as a more subtle and gradual trend among other modes of transport. For example, the demand for subway services initially demonstrates minimal fluctuation; however, over an extended period, the ridership within this segment experiences a notable increase. Conversely, with respect to buses, the volume of passengers has exhibited a consistent upward trajectory since inception; however, this augmentation has been markedly pronounced within the express bus segment, in contrast to the regular buses and minibuses. Nonetheless, it is anticipated that, over time, the passenger numbers within this domain will also experience growth. Additional developments are poised to similarly influence the distribution and volume of passengers. For instance, an increase in parking fees within urban areas may compel a segment of travelers, who previously relied on private vehicles for commuting, to explore alternative modes of transportation in response to elevated parking costs. In such circumstances, there will be an immediate and significant decline in the usage of private vehicles, prompting a migration of passengers towards other transport modalities, particularly Bus Rapid Transit (BRT) lines. Consequently, during price shocks associated with parking and even fuel, express buses are likely to bear the brunt of the highest passenger loads. Following this segment, one encounters buses and the metro system. However, over time, the fluctuations in passenger numbers across each mode of transportation under consideration have converged towards a state of equilibrium, leading to the resumption of previously established stable trends.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

Conclusion

Based on the pivotal variables of institutional capacity delineated for the realization of the integrated urban development paradigm in Shahrekord, the attainment of integrated urban development is inherently dependent upon the fortification of institutional capacities. This objective can be achieved through the enhancement of organizational coordination, the promotion of coherence in decision-making processes, and the eradication of structural redundancies among urban management entities. In this context, institutional empowerment, serving as a fundamental catalyst for integrated urban development, necessitates a transformation that encompasses three distinct dimensions:

1. Structural Dimension: The establishment of agile and adaptive institutions that are adept at responding to the fluid dynamics of urban transformations.
2. Process Dimension: The formulation of effective mechanisms that promote inter-organizational collaboration and facilitate integrated decision-making.
3. Technological Dimension: The implementation of intelligent solutions and innovative technologies within the realm of urban management.

Furthermore, the enhancement of institutional learning necessitates a shift from passive methodologies towards active pedagogical practices, the reformation of bureaucratic frameworks into adaptive learning organizations, and the establishment of vibrant knowledge ecosystems that engage all relevant stakeholders. Conversely, the augmentation of the efficacy of legal frameworks demands a thorough examination of current regulations, their modification to meet evolving urban requirements, the incorporation of sustainable development tenets into the policy formulation process, and the adherence to principles of spatial justice throughout legislative procedures. Moreover, the cultivation of institutional knowledge and innovation, by fortifying urban governance, optimizing inter-sectoral collaboration, enhancing sustainability measures, and broadening avenues for citizen engagement, lays a robust foundation for the attainment of equitable and holistic development. This necessitates the fortification of knowledge-centric institutions and the encouragement of innovative practices within urban management frameworks. In conclusion, the successful implementation of integrated urban development is dependent upon the establishment of systemic coordination among three essential pillars: 1. Transparent and accountable governance, 2. Efficient and synergized institutions, and 3. Localized and compatible technologies. The attainment of this goal, alongside the fervent commitment of all principal stakeholders, mandates the allocation of adequate resources, the reconfiguration of institutional frameworks, and the incorporation of a holistic approach in urban development planning and visions.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

فصلنامه آمایش فضا و ژئوماتیک
دانشگاه تربیت مدرس
دوره ۲۸، شماره ٤، زمستان ۱٤۰۳

شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر ظرفیت نهادی بر اساس رویکرد توسعه یکپارچه شهری (پژوهش موردی: شهر شهرکرد)

جعفر سعیدی [۱*]، ستار صادقی ده‌چشمه [۲]، سید محسن موسویان [۳]

۱. دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
۲. دانشیار گروه مدیریت جهانگردی، دانشگاه شهرکرد، شهرکرد، ایران.
۳. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، مؤسسه آموزش عالی نور هدایت، شهرکرد، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۹
آخرین ویرایش: ۱۴۰۴/۰۱/۲۵
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۱۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تبیین مؤلفه‌های ظرفیت نهادی در راستای تحقق توسعه یکپارچه شهری در شهر شهرکرد، انجام گرفته است. این پژوهش به‌لحاظ هدف، کاربردی و از حیث ماهیت و روش، توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش، تعداد ۳۷ نفر از خبرگان دانشگاهی، کارشناسان و مدیران نهادی - سازمانی هستند که در زمینه اهداف مطالعه و قلمرو مطالعه دانش و تجربه لازم داشته‌اند. این کارشناسان بر اساس روش نمونه‌گیری هدفمند و زنجیره‌ای انتخاب شدند. جهت تجزیه‌وتحلیل اطلاعات از روش تحلیل ساختاری در قالب نرم‌افزار میک‌مک استفاده شده است. در گام اول با استفاده تحلیل اسنادی و مطالعات کتابخانه‌ای و سپس با استفاده از نظرات کارشناسان تعداد ۵ مؤلفه شامل «یکپارچگی نهادی، توانایی نهادی، یادگیری نهادی، ترتیبات قانونی و دانش و نوآوری نهادی» و تعداد ۵۱ مؤلفه استخراج گردید. در گام دوم، خروجی تحلیل‌های صورت گرفته در تحلیل وضعیت پایداری یا ناپایداری سیستم مورد ارزیابی نشان داد که الگوی پراکندگی متغیرهای ظرفیت نهادی در توسعه شهری شهرکرد، بیانگر «وضعیت ناپایدار» سیستم است به طوری که متغیرها در بیشتر موارد حالت بینابینی از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را نشان دادند. همچنین سهم متغیرهای مؤثر بر ظرفیت نهادی در توسعه یکپارچه شهری شهرکرد بر اساس تأثیرپذیری و تأثیرگذاری به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم رتبه‌بندی گردید که بر اساس نظر کارشناسان از میان (۵۱ متغیر) بررسی‌شده، (۱۸ متغیر) بر مبنای مجموع امتیازات کسب‌شده به‌عنوان متغیرهای کلیدی مؤثر بر ظرفیت نهادی در توسعه شهری شهرکرد، استخراج و انتخاب شدند.

واژگان کلیدی:

ظرفیت نهادی، یکپارچگی نهادی، برنامه‌های توسعه شهری، توسعه یکپارچه شهری، شهر شهرکرد.

* نویسنده مسئول jsaeedi.scu@gmail.com

کپی‌رایت© ۲۰۲۵، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس (TMU Press). این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد منتشر شده و تحت مجوز بین‌المللی Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 قرار دارد. بر اساس این مجوز، شما می‌توانید این مطلب را در هر قالب و رسانه‌ای کپی، بازنشر و بازآفرینی کنید و یا آن را ویرایش و بازسازی نمایید، به شرط آنکه نام نویسنده را ذکر کرده و از آن برای مقاصد غیرتجاری استفاده کنید.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

۱. مقدمه

شهرها و مناطق شهری به‌عنوان سیستم‌های پیچیده و پویا شناخته می‌شوند که ابعاد کالبدی (فیزیکی)، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آن‌ها در تعامل پویا با یکدیگر قرار دارند. برنامه‌ریزی و مدیریت این سیستم‌های چندبعدی با چالش‌های اساسی مواجه است، چرا که تغییر در یک بخش می‌تواند تأثیرات غیرخطی و پیش‌بینی‌ناپذیری بر سایر بخش‌ها داشته باشد (Batty, 2013; UN-Habitat, 2022). با توجه به چنین ویژگی شناخته‌شده‌ای نظریه‌پردازان و کارگزاران برنامه‌ریزی و مدیریت برای دستیابی به کارایی و اثربخشی مورد انتظار در تحقق اهدافشان و پابه‌پای سیستم پیچیده موضوع خود یعنی شهر و منطقه تلاش کرده‌اند سیستم متناظری با همان پیچیدگی‌ها برای برنامه‌ریزی و مدیریت آن ایجاد کنند تا از این طریق بتوانند برای هدایت توسعه یکپارچه و منسجم و نیز رفع مسائل بغرنج این پهنه‌های جغرافیایی اقدام مؤثرتری کنند (برک‌پور، ۱۳۹۰: ۷۶). استراتژی توسعه یکپارچه شهری[1] به‌عنوان یکی از راهکارهای کلیدی در مدیریت و برنامه‌ریزی شهری شناخته می‌شود که هدف آن ساماندهی فضایی، بهبود کیفیت زندگی و ارتقای رقابت‌پذیری شهرها در مقیاس محلی و جهانی است (UN-Habitat, 2016). این رویکرد با تأکید بر هماهنگی بین بخش‌های مختلف شهری، به دنبال ایجاد توسعه پایدار و متوازن در مناطق شهری است (Kudryavtseva, 2022).

به‌طور کلی در سند استراتژی توسعه شهری لازم است در بخش‌های متعددی همچون اقتصاد شهری منابع انسانی مسائل زیست‌محیطی، گردشگری و همچنین بررسی زیرساخت‌های شهری مانند شبکه معابر، مسکن و ... مطالعات جامعی صورت گیرد و راهبردها و برنامه‌های اجرایی متناسب با آن‌ها ارائه گردد (میر وکیلی و مرادی مسیحی، ۱۴۰۱: ۱۴۶)؛ بنابراین توانایی و ظرفیت نهادی، هر قلمرویی را قادر می‌سازد تا خود را با شرایط در حال تغییر سازگار سازد و ابداعات لازم را برای توسعه خود به وجود آورد و اجتماعات و سطوح محلی/روستاهای فاقد نهادهای مناسب و کارآمد، قابلیت پایینی در نائل شدن به توسعه پایدار دارند (Lobao et al, 2009). برخورد انفعالی با سیاست‌های حاکم بر توسعه شهری و تبعیت یک‌جانبه از روندها و ایده‌های خاص می‌تواند به تشدید چالش‌های مرتبط با اسکان جمعیت و استقرار فعالیت‌های اقتصادی – اجتماعی در سکونتگاه‌های شهری بینجامد؛ بنابراین، در تدوین خط‌مشی‌های راهبردی توسعه شهری، ضروری است ضمن تأکید بر توانمندسازی ساکنان، تحقق عدالت فضایی و تقویت حکمروایی شهری، به ارتقای کیفیت زندگی شهری نیز به‌عنوان یک هدف کلیدی توجه شود (فیاضی و عبدلی، ۱۴۰۳: ۷).

در این راستا، ظرفیت نهادی قوی به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی در موفقیت سیاست‌ها و برنامه‌های شهری شناخته می‌شود (Evans et al, 2006). در چنین شرایطی که چالش‌های مختلف توسعه‌ای و ناپایداری‌های متنوع در فضاهای شهری مشهود است به نظر می‌رسد استفاده از ظرفیت نهادی با توجه به حوزه مسئولیت سازمان‌ها می‌تواند گام مثبت و رو به جلویی در توسعه یکپارچه و پایدار باشد و نمی‌توان توسعه را بدون توجه به شرایط هر کشور و شناخت

[1]. Integrated Urban Development Strategy

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

فرصت‌ها و تهدیدها توجیه کرد. متأسفانه در اکثر کشورهای جهان سوم برنامه‌هایی در ابعاد مختلف توسعه وجود دارند که عملاً نمی‌توانند به توسعه ختم شوند. شاید علت اصلی آن را بتوان در بی‌توجهی به ظرفیت‌های نهادی توسعه شهری، عدم شناخت کافی و لازم از شرایط محیطی – مکانی، عدم یکپارچگی برنامه‌ها، همسو نبودن روند برنامه‌های توسعه شهری با توسعه پایدار و ... دانست. در ایران نیز اگرچه بیش از صد سال از تأسیس مدیریت محلی مدرن می‌گذرد کاستی‌های یادشده موجب شکل‌گیری مباحث و تحقیقات مختلف درباره ابعاد نهادی، مالی و عملکردی مدیریت محلی در دهه‌های اخیر شده است. در این رابطه تفرق سیاسی، عملکردی و قلمرویی، ناپایداری منابع درآمدی شهرها و به‌طور کلی ضعف نظام مدیریت محلی/شهری از مهم‌ترین چالش‌های ساختاری ظرفیتی – نهادی به شمار می‌روند (برک‌پور و کیوانی، ۱۳۹۸: ۲۲). با این رهیافت برخورد با چالش‌های عمده اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی که در حال حاضر بسیاری از مناطق شهری ایران با آن مواجه هستند، مستلزم ارتقا ظرفیت نهادی شهرها است.

شهر شهرکرد یکی از شهرهای مرکزی ایران است که در جهت حرکت به سمت توسعه شهری در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی با چالش‌های گوناگونی مواجه است و نیازمند توجه به عامل ارتقاء ظرفیت نهادی است. ازجمله چالش‌هایی که می‌توان مورد مطالعه قرار داد عبارت‌اند از: رشد جمعیت شهری، چالش‌هایی مانند آلودگی و مشکلات دفع آب‌های سطحی و فاضلاب شهری، معضلات دسترسی به تأمین آب پایدار، مسئله مشارکت شهروندان، چالش‌های همکاری بین نهادی، شکاف درآمدی بین گروه‌های شهرنشین، معضلات بیکاری و اشتغال شهری، امکانات زیرساختی توسعه شهری، ضعف در تأمین مسکن شهری، مهاجرت و حاشیه‌نشینی، ضعف سرمایه اجتماعی، عدم تناسب فعالیت‌ها با ظرفیت‌ها و توان زیست‌بوم شهری، ناهماهنگی مدیریت شهری، نامطلوب بودن نظام درآمد – هزینه شهری، عدم انسجام و یکپارچگی در برنامه‌ریزی، آلاینده‌های زیست‌محیطی، درک ضعیف از مسائل فضایی و کالبدی شهر، کم‌رنگ بودنِ نقش مردم و بخش خصوصی در طرح‌های توسعه شهری، ضعف انسجام و یکپارچگی در نظام برنامه‌ریزی شهری، ضعف در تدوین برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی شهری و هم‌چنین ضعف ترسیم چشم‌انداز توسعه شهری در افق‌های مشخص. با این‌حال؛ رویکردها و سیاست‌های اتخاذشده در زمینه توسعه نهادی، اغلب فاقد یکپارچگی لازم بوده و با ناپایداری فرآیندهای موجود همراه هستند. این ناپایداری ناشی از عدم انسجام در طراحی سیاست‌ها، ضعف هماهنگی بین نهادهای مرتبط و نادیده گرفتن شاخص‌های کلیدی ظرفیت نهادی در امر توسعه شهری است.

اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش به دلایل زیر می‌تواند گامی مهم در راستای تقویت و ارتقاء ظرفیت نهادی در جهت توسعه یکپارچه شهری باشد که نه‌تنها به بهبود کیفیت زندگی شهری کمک می‌کند، بلکه به تحقق اهداف کلان توسعه پایدار و یکپارچه شهری نیز یاری می‌رساند.

– مدیریت بهینه منابع: ظرفیت نهادی قوی می‌تواند به مدیریت بهتر منابع طبیعی، مالی و انسانی کمک کند. این امر به کاهش هدررفت منابع و افزایش کارایی در استفاده از آن‌ها منجر می‌شود.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

– توسعه پایدار: یکپارچگی در توسعه شهری به معنای توجه هم‌زمان به ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است. این رویکرد می‌تواند به ایجاد شهرهایی پایدارتر و مقاوم‌تر در برابر تغییرات اقلیمی و بحران‌ها کمک کند.
– مشارکت اجتماعی: ظرفیت نهادی مناسب می‌تواند زمینه‌ساز مشارکت فعال شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی شهری باشد. این امر باعث افزایش احساس تعلق و مسئولیت‌پذیری در میان شهروندان می‌شود.
– کاهش نابرابری‌ها: توسعه یکپارچه شهری می‌تواند به کاهش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی کمک کند. با توجه به نیازهای مختلف گروه‌های اجتماعی، برنامه‌ریزی یکپارچه می‌تواند به توزیع عادلانه‌تر منابع و خدمات منجر شود.
– تقویت همکاری‌های بین‌بخشی: ظرفیت نهادی بالا امکان همکاری مؤثر بین نهادهای مختلف دولتی، غیردولتی و بخش خصوصی را فراهم می‌آورد. این همکاری‌ها می‌توانند به حل مسائل پیچیده شهری کمک کنند.
– پاسخ‌گویی به چالش‌های شهری: با افزایش جمعیت شهری و چالش‌هایی مانند ترافیک، آلودگی و کمبود مسکن، نیاز به ظرفیت نهادی و توسعه یکپارچه برای پاسخ‌گویی به این مسائل بیش‌ازپیش احساس می‌شود.
– نوآوری و فناوری: بهبود ظرفیت نهادی می‌تواند به پذیرش فناوری‌های نوین و نوآوری در مدیریت شهری کمک کند که این امر می‌تواند به بهبود کیفیت خدمات و افزایش رضایت شهروندان منجر شود.

بنابراین پژوهش حاضر بر آن است تا بر پایه مطالعات نظری و تجربی، ضمن استخراج معیارها و شاخص‌های عام ظرفیت نهادی برای توسعه یکپارچه شهری، به شناسایی عوامل و شاخص‌های مؤثر بر ظرفیت نهادی بر اساس رویکرد توسعه یکپارچه شهری در شهر شهرکرد بپردازد. در این راستا پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به سؤال‌های زیر است.

۱. مؤلفه‌های ظرفیت نهادی بر اساس رویکرد توسعه یکپارچه شهری کدام‌اند؟
۲. مؤلفه‌ها و شاخص‌های کلیدی ظرفیت نهادی در تحقق رویکرد توسعه یکپارچه در شهر شهرکرد کدام‌اند؟

۲. پیشینه پژوهش

در زمینه ظرفیت نهادی و ارتباط آن با ابعاد مختلف توسعه پژوهش‌های مختلف داخلی و خارجی انجام گرفته است گرچه پژوهش‌های خارجی از غنای بیشتری برخوردارند زیرا سابقه این موضوع در میان آنان دیرینه‌تر است با وجود این تعدادی پژوهش داخلی نیز در سال‌های اخیر انجام گرفته است که در ادامه اشاره می‌گردد.

مالکویچ و همکاران[1] (۲۰۰۷) در مقاله‌ای با عنوان "ظرفیت نهادی برای توسعه‌ی منطقه‌ای در کرواسی" ظرفیت اجرایی و امثال آن را در مفهوم نهادی خلاصه کردند. همچنین نویسندگان در یک سطح کلان‌تر ظرفیت نهادی اجرایی را در زمینه چهار اقدام اصلی یعنی مدیریت، برنامه‌ریزی کنترل و ارزیابی تعریف می‌کنند. در این پژوهش به‌صورت تجربی ثابت شده است که ظرفیت نهادی در میان مجموعه عوامل تأثیرگذار، برای استفاده‌ی کارآمد از منابع مالی در توسعه منطقه‌ای و محلی یکی از پیش‌شرط‌های اصلی است.

1. Malekovic

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

سامپر[1] (۲۰۰۷) در تحقیقی با عنوان "آیا سطحی از ظرفیت نهادی برای توسعه‌ی منطقه‌ای وجود دارد؟" ظرفیت نهادی را در چارچوب رویکردهای حکمرانی می‌بیند. وی ظرفیت نهادی را از منظر کفایت، منابع انسانی، امور اجرایی و مدیریت عمومی دیده و نهادها را برای ادارهٔ توسعه مهم تشخیص داده است. سامپر با اندازه‌گیری شاخص‌های توسعه در سطح شهرستان‌های کرواسی و ارتباط دادن آن با میزان ظرفیت نهادی آن‌ها نتیجه می‌گیرد شهرستان‌های با سطوح بالاتر، ظرفیت نهادی شاخص‌های بالاتری در زمینه توسعه دارند؛ در نتیجه ارتباط مستقیمی بین ظرفیت نهادی و سطح توسعه وجود دارد. مسئله مهمی که وی به آن اشاره می‌کند این است که ساختارهای متفاوت حکمرانی سطوح ظرفیت نهادی متفاوتی دارند و در نتیجه با توجه به اینکه در کرواسی ساختارهای جدید حکمرانی در حال شکل‌گیری است، برای اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌های توسعه یکپارچه منطقه‌ای باید سطوح ظرفیت نهادی موجود را افزایش داد.

کریشناونی و سوجاتا[2] (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان "رویکرد نظام‌مند به ظرفیت نهادی" بیان می‌کنند که ظرفیت‌سازی در سطح کلان بر ایجاد ظرفیت نهادهایی همچون دولت سازمان‌ها و گروه‌های غیردولتی برای تقویت توانایی آن‌ها در خدمت به شهروندان متمرکز است. بررسی گسترده ادبیات نشان می‌دهد که حتی اگر ظرفیت‌سازی نهادی پدیده‌ای باشد که در بسیاری از کشورها رخ می‌دهد، اما هیچ روش نظام‌مندی برای ظرفیت‌سازی وجود ندارد؛ بنابراین این پژوهش با ارائه یک رویکرد ۶ مرحله‌ای برای فرایند ظرفیت‌سازی نهادی، به این خلأ پژوهشی می‌پردازد. رویکرد نظام‌مند به نهادها کمک می‌کند تا ظرفیت‌هایی را برای ترویج حکمرانی بهتر ایجاد کنند و ساختارهای خط‌مشی گذاری را برای تقویت جامعه مدنی بهبود بخشند.

ایساکسون و هاگبرت[3] (۲۰۲۰) در تحقیق خود با عنوان "بهره‌گیری از ظرفیت نهادی برای یکپارچگی دیدگاه‌های افراطی در زمینه پایداری شهرداری‌های کوچک؛ تجارب سوئد" به این نتیجه رسیدند که منابع دانشی زیادی در نهادهای محلی وجود دارد اما تاکنون هیچ اثری در تصمیمات رادیکالی شهرداری‌ها نداشته است؛ بنابراین یک دستور کار قوی برای اقدام عملی و بهره‌گیری از ظرفیت نهادهای محلی ضرورتی مبرم است.

چولیچ[4] و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان "توسعه ظرفیت نهادی در فرآیند تدوین سیاست ملی شهری: دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان" به تحلیل توسعه ظرفیت نهادی در فرآیند شکل‌گیری سیاست حکمرانی شهریِ کشور صربستان پرداختند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که سطح دانش و درک ذی‌نفعان از ابزارهای حکمرانی، بهبود یافته و همچنین هماهنگی و تعامل بین نهادها به‌تدریج در حال تقویت است. با این‌حال، چالش‌های مهمی از جمله ضعف ظرفیت نهادی، مقاومت در برابر تغییرات و شکنندگی ساختارهای موجود شناسایی شد. همچنین این پژوهش بر ضرورت مقابله با پیچیدگی‌های محیطی و شرایط عدم قطعیت در فرآیند حکمرانی شهری تأکید دارد.

1. Sumpor
2. Krishnaveni & Sujatha
3. Isaksson and Hagbert
4. Čolić

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

در پژوهشی که توسط امیرو[1] و همکاران (۲۰۲۳) با عنوان "بررسی ظرفیت نهادی تحویل و مدیریت زمین شهری برای توسعه مسکن در باهیر دار، اتیوپی: تحلیل نهادی" انجام گرفت نتایج نشان داد که نهادهای مدیریت اراضی شهری با چالش‌های متعددی از جمله ابهام در وظایف و اختیارات، ضعف در هماهنگی درون‌سازمانی و بین‌سازمانی، نظام ناکارآمد پایش و ارزشیابی و اختلال در مکانیسم‌های بازخورد مواجه هستند. بر این اساس، اصلاح ساختارهای نهادی موجود از طریق شناسایی شکاف‌های ظرفیت نهادی و تدوین راهبردهای اصلاحی می‌تواند به‌عنوان یک راهکار راهبردی، گامی مؤثر در بهبود ادبیات علمی و ارتقای سیاست‌های مدیریت اراضی شهری محسوب گردد.
نتایج تحقیق کاظمیان و همکاران (۱۳۹۱) با عنوان "سنجش و تدوین راهبردهای مناسب ارتقاء ظرفیت نهادی منطقه‌ای (نمونه موردی: شهرستان‌های بوکان و ارومیه)" نشان داد که سنجش ظرفیت نهادی در شهرستان‌های بوکان و ارومیه به ترتیب میزان‌های پایین و متوسطی دارد. همچنین راهبردهای ارتقاء ظرفیت نهادی شامل ایجاد سازوکارهای قانونی روابط بین نهادها، بهبود محیط و ترتیبات قانونی برای ایفای نقش نهادها، فراهم کردن بسترهای لازم برای افزایش تناسب قوانین و مقررات سطوح بالاتر با سطح منطقه، تقویت نقش کارگروه‌ها و شوراهای تخصصی، واگذاری بیشتر امور محلی به نهادهای محلی، ایجاد زمینه‌های قانونی برای حضور نهادهای موجود در سطح منطقه در فرایندهای اداره منطقه، بهبود وضعیت دسترسی نهادها به منابع دانش و یادگیری و کسب دیدگاه‌ها و خواسته‌های مردم و همچنین افزایش حضور و نقش‌آفرینی نهادهای نماینده بخش خصوصی و سرانجام ارتقاء توانایی درونی نهادها (به‌ویژه ازلحاظ منابع مالی در شهرستان بوکان و به‌خصوص در ارتباط با نهادهای دولتی) است.

آقاعلیخانی و برک‌پور (۱۳۹۱) در پژوهشی به مقایسه ظرفیت‌های اجتماعی و نهادی توسعه پایدار در شهرهای کرج و قزوین پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه نشان داد که تفاوت معناداری بین متغیرهای سرمایه اجتماعی سرمایه نهادی و ظرفیت‌سازی در دو شهر و سطح بالاتر آن‌ها در شهر قزوین نسبت به شهر کرج است. بدین ترتیب به نظر می‌رسد که شهر قزوین جهت‌گیری مناسب‌تری در حرکت به‌سوی توسعه پایدار در مقایسه با شهر کرج دارد.

لاله‌پور (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان "تحلیلی بر ظرفیت نهادی-مدیریتی فضاهای شهری در ارتباط با مشارکت شهروندان در ادارهٔ شهرها (مطالعه موردی: منطقه ۸ شهر تبریز)" به این نتایج رسید که در منطقهٔ ۸ شهر تبریز، ظرفیت پایین نهادی- مدیریتی فضای شهری حاکی از وضعیت نامطلوب مشارکت شهروندان است. همچنین مؤلفهٔ نگرش دولت به مشارکت بیشترین تأثیر را در بین مؤلفه‌های بسترهای نهادی-مدیریتی داشته است و سپس به ترتیب مؤلفه‌های نقش رسانه‌های جمعی، نقش تشکل‌های مردمی و ایجاد فرصت‌های ارتباط با مدیریت شهری در رتبه‌های بعدی قرار داشتند.

فنی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به ظرفیت‌سازی توسعه اجتماعی محلی برای مدیریت آسیب‌های اجتماعی و تقویت امنیت اجتماعی پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق نشان داد که مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر در مدیریت آسیب‌های اجتماعی شهر تهران مؤلفه‌های آموزشی، زیرساختی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و مدیریت-سیاست‌گذاری است

1. Emiru

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

که ضروری است نهادهای ذی‌ربط به‌منظور ارتقای امنیت اجتماعی، اولویت‌های مربوطه را در برنامه‌های اجتماع‌محور توسعه شهری لحاظ کنند.

ملایی و همکاران (۱۴۰۰)، در تحقیقی با عنوان "نقش ظرفیت نهادی در توسعه پایدار فضاهای شهری و پیراشهری بجنورد" به این نتیجه رسیدند که ظرفیت نهادی شهرستان بجنورد در تمامی گویه‌های مورد بررسی در سطح پایینی قرار دارد. به همین ترتیب، این مؤلفه‌ها نتوانسته‌اند اثر مثبتی بر توسعه پایدار شهری- نطقه‌ای داشته باشند به‌طوری که بیشترین اثرگذاری مربوط به مؤلفه منابع حیاتی و کمترین اثرگذاری مربوط به مؤلفه منابع مادی و فیزیکی است. میر وکیلی و مرادی مسیحی (۱۴۰۱) در تحقیق خود با عنوان "بررسی راهبرد توسعه شهری با تکیه‌بر ظرفیت‌سازی نهادی و اجتماعی در کلان‌شهر کرج" به این نتیجه رسیدند که متغیر نهادی مدیریتی جز اثرگذارترین متغیر در راهبرد توسعه شهری کرج است.

در تحلیل نتایج پژوهش‌های انجام‌شده می‌توان گفت که پژوهش خارجی که اغلب با رویکرد کیفی و پژوهش‌های داخلی که متکی بر یافته‌های کمی هستند به نقش نهادها بر ابعاد مختلف توسعه تأکید دارند، با این‌حال ضعف این نهادها در حوزه عمل و دانش از اصلی‌ترین چالش‌های پیشرو به‌شمار می‌رود. نتایج مطالعات و تحقیقات ذکرشده حاکی از آن است که برای دستیابی به توسعه‌ای یکپارچه و پایدار برای اینکه مناطق و شهرها بتوانند با شرایط مدام در حال تغییر به‌لحاظ اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و اکولوژیکی مواجه شده انطباق یافته و پذیرای تغییرات مداوم باشند وجود سطحی از ظرفیت نهادی در آن‌ها لازم است. در این پژوهش نیز تلاش شده است تا همسو با پژوهش‌های پیشین، ضمن بازشناسی متغیرهای اساسی ظرفیت نهادی که در ادبیات موضوع مورد تأیید قرار گرفته‌اند، شاخص‌های بومی و ویژه‌ای شناسایی شوند که این شاخص‌ها می‌توانند به‌عنوان پیش‌نیازهای تحقق توسعه یکپارچه شهری در بافت جغرافیایی - نهادی شهر شهرکرد عمل کنند. پژوهش حاضر ضمن بسط مفاهیم و مبانی ظرفیت نهادی و توسعه یکپارچه شهری با رویکردی تحلیلی و جامع‌تر، به شناسایی و تحلیل مؤلفه‌ها و شاخص‌های ظرفیت نهادی در سطح محدوده مورد مطالعه پرداخته است. این تحلیل می‌تواند تحولی اساسی در نحوه تفکر و تصمیم‌گیری مدیران شهری در تقویت ظرفیت نهادی و گسترش تفکر توسعه یکپارچه شهری در شهر شهرکرد ایجاد کند.

۳. مبانی نظری

۳-۱- مفهوم نهاد

واژه نهاد به فتح اول به معنی تأسیس کردن وضع کردن، سازمان، مؤسسه، انجمن و نهاد به کسر اول به معنی درون و سرشت به کار رفته است (قلی‌پور، ۱۳۸۴: ۱۴). نهاد عبارت است از ساختاری انطباق‌پذیر با بعد ارزشی بسیار قوی که پیوندی قوی با اعضای خود دارد و نهادی کردن فرایند رشد پویا و مستمری است که در آن سازمان با تلاش‌های خود ارزش‌های جامعه را درونی می‌کند و با آن سازگار می‌شود. به عبارتی دیگر می‌توان گفت؛ نهادی کردن، همان وحدت انتظار متقابل عامل‌ها در یک نظام منطبق بر کنش متقابل نقش‌هاست که در یک چارچوب ارزشی پذیرفته‌شده انجام می‌شود؛ یعنی اهداف تمامی بازیگران و ذینفعان در یک نظام ارزشی پذیرفته‌شده هم‌راستا می‌شوند (بوید و فولکه، ۱۳۹۷). به‌طور مشخص‌تر نهادها از دو عنصر به هم مرتبط تشکیل شده‌اند. یک عنصر هنجارها، قوانین،

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

باورهای افراد از رفتارهای دیگران است و عنصر دیگر سازمان‌ها که می‌توانند قواعد بازی را بهبود دهند. نهادها مانند نهادهای محلی، دولتی، سازمان‌های خدماتی، انجمن‌ها، قوانین و مقررات، به چند دلیل برای دستیابی به توسعه پایدار دارای اهمیت هستند (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۱۲؛ به نقل از Uphoff, 1992).

نهادها به‌عنوان سازمان‌های رسمی و غیر رسمی نقش انکارناپذیری در رفتارهای مدیریت محیطی از جمله کیفیت زندگی سکونتگاه‌ها دارند. نهادها در ایجاد و شکل‌گیری تعلقات، منافع، علاقه‌مندی‌ها، هدف‌گزینی بازیگران و قرار دادن بازیگران در دستیابی به هدف‌ها از جمله کیفیت زندگی نقش به‌سزایی دارند (رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۸۹: ۲۵۳)؛ بنابراین نهادها در شکل‌دهی به کیفیت زندگی و تغییر سیاست‌ها نقش مهمی ایفا می‌کنند (شکل ۱).

شکل ۱. ارتباط نهادها با سیاست‌های کیفیت زندگی و محصول آن

Figure 1. The Relationship between Institutions and Quality of Life Policies, and its Outcome

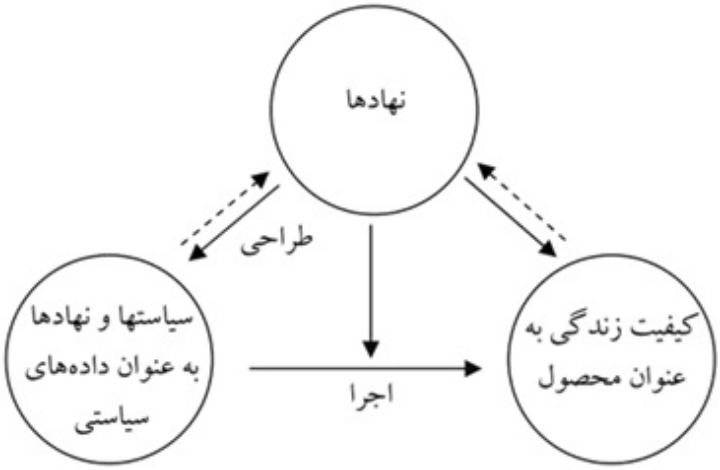

۳-۲- ظرفیت نهادی و توسعه شهری

ظرفیت در فرهنگ لغت آکسفورد به معنی «گنجایش، دریافت، تجربه یا تولید» و ساختن به معنی «ایجاد با کنار هم قرار دادن موادی است که به‌تدریج خود را شکل می‌دهند» (Oxford Advanced Learner's Dictionary, 2000). این مفهوم دربرگیرنده توانایی سیستم در تطبیق پویا با شرایط در حال تغییر و تبدیل دانش به راهکارهای عملیاتی در سطوح مختلف نهادی و فنی است (Malhotra et al, 2021). اصطلاح توسعه ظرفیت نهادی را نمی‌توان مفهوم جدیدی دانست. این اصطلاح در ادبیات مدیریتی ابتدا با هدف ارتقای قابلیت‌های رقابتی بنگاه‌ها و تقویت توانمندی‌های مدیریت دولتی مطرح شد. در واقع، توسعه ظرفیت نهادی به توانایی سیستم‌ها در جذب ایده‌های نوین، بازتعریف مفاهیم، شناسایی فرصت‌ها، تخصیص بهینه منابع و اصلاح چارچوب‌های نظارتی وابسته است که در نهایت بهبود فرآیندها و نتایج حکمرانی شهری را به دنبال دارد (Healey, 2006; De Magalhaes et al, 2017; Colic et al, 2021: 5). ظرفیت نهادی به توانایی یک نهاد در انجام وظایف، اجرای اقدامات و دستیابی به اهداف تعریف‌شده‌اش اطلاق می‌شود. این ظرفیت تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل بیرونی و درونی شکل می‌گیرد. عوامل

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

بیرونی شامل مواردی همچون وجود چشم‌انداز مشخص، سیاست‌های یکپارچه، ساختار نهادی منسجم، سطح و نوع تصمیم‌گیری و محیط سیستمی توانمندساز است. از سوی دیگر، عوامل درونی مؤثر بر ظرفیت نهادی عبارت‌اند از: نیروی انسانی، منابع مالی و مادی، مشوق‌ها و مکانیسم‌های تنبیهی، دانش و فرایندهای یادگیری و شبکه روابط درون‌نهادی. ترکیب این عوامل بیرونی و درونی، ظرفیت نهادی یک مجموعه را تعیین می‌کند (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹۰). ظرفیت نهادی به مجموعه‌ای از ترتیبات سازمانی و سازوکارهای ساختاری اشاره دارد که امکان هماهنگی و انسجام بین اقدامات سطوح مختلف نهادی (ادغام عمودی) و همچنین توانمندسازی جامعه برای مشارکت مؤثر در فرآیندهای تصمیم‌گیری (ادغام افقی) را فراهم می‌کند. این ظرفیت، چارچوبی نهادی ایجاد می‌کند که از طریق آن، سیاست‌گذاری و اجرا در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی همسو شده و مشارکت ذی‌نفعان مختلف در فرآیندهای حکمرانی تسهیل می‌گردد (Cid & Lerner, 2023).

ظرفیت نهادی تعاریف گوناگونی دارد؛ اما نکات کلیدی مفهوم ظرفیت نهادی شامل موارد زیر می‌گردد:

- توانایی نهادها در انجام وظایف محوله؛
- چگونگی استفاده یک نهاد از تمام منابع موجود برای دستیابی به نتایج حداکثری؛
- ره‌آورد تعاملات پویا میان سیاست‌ها، قوانین و مقررات حاکم بر نهاد و کنشگران مختلف؛
- سازوکاری برای افزایش قابلیت تلاش‌های مشترک از طریق تولید دانش و منابع ارتباطی و منابع سیاسی؛
- ترتیبات و سازوکارهای سازمانی برای هماهنگی و همسویی اقدامات چندسطحی دولت (ادغام عمودی) و توانمندسازی جامعه برای مشارکت در فرایندهای تصمیم‌گیری (ادغام افقی)، از طریق کنش جمعی میان نهادهای رسمی و غیررسمی؛
- توانایی سازمان برای ایجاد و حفظ محیط و روابط تسهیل‌کننده و پشتیبان کنش جمعی در جهت تحقق اهداف مورد نظر؛
- ایجاد ارتباط میان ابزار و اهداف به‌منظور تسهیل خط‌مشی گذاری و اجرای خط‌مشی‌ها؛
- توانایی انجام کارکردها، حل مسائل و همچنین تعیین اهداف و دستیابی به آن‌ها؛

اهمیت نقش ظرفیت نهادی به‌گونه‌ای است که نویسندگان متعددی اکنون توسعه محلی و منطقه‌ای را وابسته به وجود توانایی‌ها و یا ظرفیت‌های نهادی در درون یک منطقه می‌دانند. بنیان و پایه اساسی بیشتر چنین تحلیل‌هایی در توسعه مناطق عقب‌مانده این است که چنین مناطقی فاقد سطحی از ظرفیت نهادی هستند که در بیشتر مناطق توسعه‌یافته وجود دارد؛ بنابراین، نقش مهمی برای سیاست‌گذاری عمومی وجود دارد که به ایجاد انواعی از ظرفیت‌هایی که برای توسعه منطقه‌ای نقش هادی و راهنما را داشته باشند، کمک کند؛ یعنی آن‌گونه که مارتین استدلال می‌کند ایده ظرفیت نهادی به‌طور سریعی از مفهومی تحلیلی به ابزاری تجویزی تبدیل شده است (کاظمیان و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۴؛ به نقل از Gibbs et al, 2001: 103-104). از دیدگاه جامعه‌شناسی شهری پروژه توسعه شهری ابزار کلیدی نظام مدیریت شهری برای چاره‌اندیشی علمی در رویارویی با پیامدهای ناشی از پیچیده‌تر شدن نظام جامعه شهری است (پاپلی یزدی و رجبی سناجردی، ۱۳۸۲: ۳۳)؛ بنابراین پروژه توسعه شهری را می‌توان مبنای تجدید

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

ساختارهای اقتصادی اجتماعی، نهادی – سیاسی، فرهنگی و حقوقی شهری تلقی کرد که هدف آن در درجه اول بهبود فرایند شهرنشینی و روند شهرگرایی، ترمیم محیط‌زیست شهری، سامانمند کردن اقتصاد شهری و تقویت جنبه‌های نهادی – سیاسی، اجتماعی و فرهنگی زندگی شهری است.

۳-۳- توسعه یکپارچه شهری

توسعه یکپارچه[1] به مفهوم ارتباط منطقی بخشی، فضایی و زمانی برنامه‌ها در قالب برنامه‌ریزی‌های محیطی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی است که مشارکت فعال مردم و مدیریت واحد ناحیه‌ای را به دنبال دارد. دستیابی به یکپارچگی فضایی در سطح نواحی مبتنی‌بر شناخت نظام‌های متعادل فضایی، تباینات فضایی، قلمروها و سلسله‌مراتب فضایی است (پورمحمدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۲-۲۱). هدف از این رویکرد، یکپارچه‌شدنِ کلیه کارکردهای توسعه در سطح نواحی است (پورمحمدی و طورانی، ۱۳۹۶: ۸۳).

سلسله‌مراتب اهداف توسعه یکپارچه را می‌توان به ترتیب در چهار اقدام زیر نشان داد که اولین اقدام، تأمین حداقل نیازهای اساسی معیشتی را تشکیل می‌دهد و با برآوردن آن مجموعه بالاتری از نیازهای اقتصادی – سیاسی و در نهایت هدف کلی شکوفایی شخصیت انسان یا توسعه همه‌جانبه و آزاد شدن نیروی خلاقه کلیه افراد، مطرح می‌شود (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۶: ۸۶):

۱) مبارزه با فقر شدید و بیکاری و دستیابی به حداقل درآمد و خدمات اجتماعی از طریق اشتغال همراه با مشارکت مردمی؛

۲) تأمین رشد اقتصادی بیشتر و تساوی گسترده‌تر همراه با افزایش آگاهی مردم؛

۳) تأمین عدالت اجتماعی برای خوداتکایی جامعه؛

۴) تعالی انسانی از طریق شایسته‌سالاری و توسعه ابتکار و خلاقیت انسان در جامعه.

توسعه یکپارچه با بهینه‌سازی تخصیص منابع و تقویت هماهنگی بین کارکردهای شهری، همان‌طور که با استفاده از نظریه هم‌زیستی برجسته شده است، پتانسیل شهری را افزایش می‌دهد. یکپارچگی که اخیراً در رابطه با طیف وسیعی از سازمان‌ها و نهادهای دولتی، خصوصی و عمومی به کار می‌رود و قابل تعمیم به رده‌های مختلف مدیریتی نظیر سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، نظارت و کنترل و حتی اجرا است، نوعی واکنش نسبت به گسترده شدن دامنه فعالیت‌ها و اثرات یک عمل سازمانی/ مدیریتی و تفرق‌های ناشی از آن است (کاظمیان و میرعابدینی، ۱۳۹۰: ۲۹).

توسعه یکپارچه شهری[2] مبتنی‌بر چندین مبانی نظری است که بر ارتباط متقابل عناصر شهری و ضرورت حکمرانی مشارکتی تأکید دارد. این رویکرد شهرها را به‌عنوان سیستم‌های پیچیده‌ای تشخیص می‌دهد که در آن‌ها عوامل

[1] .Integrated Development
2. Integrated Urban Development

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

اقتصادی، اجتماعی و محیطی به‌صورت پویا تعامل دارند. بخش‌های زیر جنبه‌های کلیدی این مبانی نظری را شرح می‌دهد. مطابق با (جدول ۱)، برخی از تعاریف توسعه یکپارچه شهری ارائه شده است.

جدول ۱. تعاریف توسعه یکپارچه شهری

Table 1. Definitions of Integrated Urban Development

توسعه یکپارچه شهری به رویکردی سامانمند اشاره دارد که کیفیت و تنوع محیط‌های شهری را ضمن اجرای مدل‌های توسعه مدرن افزایش می‌دهد. هدف آن هماهنگ‌سازی رشد شهری، بهبود شرایط زندگی و استفاده از مزایای رقابتی برای توسعه پایدار ارضی است (Kudryavtseva, 2022).
توسعه یکپارچه شهری به سیاست‌هایی اطلاق می‌شود که استفاده از زمین و برنامه‌ریزی حمل‌ونقل را برای کاهش گسترش شهری، محدود کردن سفرهای موتوری و تقویت مناطق استراتژیک ترکیب می‌کند. این برنامه بر توسعه ترکیبی با کیفیت بالا و کاربردی، به‌ویژه در اطراف ایستگاه‌های ترانزیت، برای ترویج رشد پایدار شهری تأکید دارد (Carpentieri et al, 2022).
توسعه یکپارچه شهری به یک رویکرد هماهنگ برای برنامه‌ریزی شهری اشاره دارد که جنبه‌های مختلف توسعه شهر را شامل می‌شود و رشد جامع و پایدار را تضمین می‌کند. این شامل چارچوب‌های قانونی و برنامه‌های دولتی برای تسهیل اجرای مؤثر و مدیریت فضاهای شهری است (Drueva, 2023).
توسعه یکپارچه شهری به یک رویکرد برنامه‌ریزی جامع اشاره دارد که ترکیبی از برنامه‌ریزی اجتماعی و مکانی، رسیدگی به نیازهای ساکنان و اطمینان از هماهنگی بین نهادهای مختلف برای بهبود شرایط زندگی و مدیریت مؤثر فضاهای شهری است (Mierzejewska & Parysek, 2014).
توسعه شهری یکپارچه به رویکردی مدرن اشاره دارد که بر برنامه‌ریزی شهری پایدار و انعطاف‌پذیر از طریق تحلیل و روش جامع تأکید دارد. این امر مستلزم حمایت‌های نهادی، قانون‌گذاری و مالی، در کنار مشارکت ذی‌نفعان و آموزش، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه است (Milojević, 2018).
توسعه یکپارچه شهری به رویکردی هماهنگ اشاره دارد که عوامل اقتصادی، محیطی، اجتماعی و فرهنگی را در برنامه‌ریزی شهری در نظر می‌گیرد. بر همکاری بین شهرداری‌ها و سیاست‌های بخش برای رسیدگی به چالش‌های شهری و بهبود کیفیت زندگی به‌طور پایدار تأکید دارد (Paraschiv & Rauf, 2022).

مک‌گیل (۱۹۹۸)[1] سه بعد کلیدی را به‌عنوان اجزای سازنده تعریف مفهوم و رویکرد مدیریت شهری می‌داند. پرداختن به این موارد و پیوند دادن این سه بعد منجر به درک ما از مدیریت شهری به‌عنوان رویکردی کل‌نگر می‌گردد. این سه بعد که در ابتدا به‌عنوان سه پرسش یا چالش طرح شد در این بخش در قالب سه حوزه مداخله و تغییر تعریف می‌شود که باید در هر سه به‌نوعی یکپارچه‌سازی پرداخت تا مدیریت شهری کل‌نگر تحقق یابد. این سه حوزه عبارت‌اند از: یکپارچه‌سازی برنامه‌ریزی شهری، یکپارچه‌سازی تأمین زیرساخت‌ها[2] و یکپارچه‌سازی نهادی و سازمانی[3] (برک‌پور و اسدی، ۱۳۹۰: ۸۸-۸).

۱) یکپارچه‌سازی برنامه‌ریزی شهری

الگوی تفکر جدیدی باید در پیش‌گرفته شود که هم‌پیوندی مکانیزم‌های مداخله در شهرها را به رسمیت می‌شناسد، این تحول مستلزم اقتباس چیزی است که «پاتریک گدس» آن را دید «سینوپتیک» می‌خواند. این همان ماهیت ذاتی و

1. McGill
2 .Integrating Infrastructure Provision
3. Integrating Institution

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

کل‌نگر مدیریت شهری است. بر این اساس اگر مدیریت شهری در ارتباط با مداخله در توسعه شهرها تعریف می‌شود فرایندی است که باید دارای ویژگی‌های زیر باشد (برک‌پور و اسدی،۱۳۹۰: ۸۷).

- دربرگیرنده کلیه بازیگران در فرایند شهرسازی باشد (نه صرفاً به‌عنوان توزیع‌کننده منابع).
- به هدایت و مهار نیروی محرک توسعه شهری بپردازد (نه اینکه تلاش کند به‌صورت مصنوعی و از طریق طرح جامع بر آن حکومت کند).
- به‌صورت افقی یکپارچه باشد (تا بر مسائل حاصل از کوته‌بینی بخشی غلبه کند).
- به‌صورت عمودی یکپارچه باشد (تا بر مسائل ناشی از نقطه‌ضعف برنامه‌ریزی یعنی انفکاک برنامه‌ریزی از اجرای بودجه‌ریزی شده غلبه کند).
- ظرفیت و توانایی پاسخ در برابر فرصت‌های پدید آمده را داشته باشد (تلویحاً به معنی رهاسازی ظرفیت ذاتی اجتماعات محلی یا بخش غیر رسمی از طریق جلب مشارکت سازمان‌های غیر دولتی).

۲) یکپارچه‌سازی تأمین زیرساخت‌ها

یکپارچه‌سازی تأمین زیرساخت‌ها در ظرفیت نهادی به معنای هماهنگی بین سازمان‌ها، قوانین و سازوکارهای حکمرانی برای طراحی و اجرای پروژه‌های زیرساختی به‌صورت کارآمد و پایدار است. این رویکرد نیازمند تقویت نهادهای دولتی، شفافیت در تصمیم‌گیری و مشارکت ذی‌نفعان است. بانک جهانی (World Bank, 2017) اشاره می‌کند که حکمرانی خوب زیرساخت‌ها مستلزم تقویت نهادهای دولتی و ایجاد چارچوب‌های قانونی شفاف است تا از موازی‌کاری و پراکندگی منابع جلوگیری شود.

تأمین زیرساخت‌های اساسی مانند آب، بهداشت، راه، مسکن و آماده‌سازی زمین نقش محوری در توسعه شهری دارد. ارزیابی کارایی مدیریت شهری از طریق وضعیت تأمین این زیرساخت‌ها و تأثیر آن‌ها بر الگوی فضایی توسعه شهری و رشد اقتصادی خانوارها و فعالیت‌های اقتصادی صورت می‌گیرد. موفقیت در تأمین زیرساخت‌ها به دو عامل اصلی وابسته است:

۱. فرایند برنامه‌ریزی: که باید تضمین‌کننده تأمین زیرساخت‌ها باشد.

۲. چارچوب نهادی و سازمانی: که موقعیت فرایند برنامه‌ریزی را تعیین می‌کند.

بر اساس گزارش مرکز اسکان بشر سازمان ملل (UNCHS, 2000)، تدوین مدل‌های اجرایی مدیریت شهری و یکپارچه‌سازی برنامه‌ریزی فضایی، بخشی، اقتصادی، مالی و سازمانی برای تحقق اهداف توسعه شهری ضروری است.

۳) یکپارچگی بین نهادی و درون‌نهادی شهری

ماهیت مدیریت شهری به چگونگی یکپارچگی نهادهای شهری در قالب یک سیستم منسجم بستگی دارد. این سیستم، به دلیل تأثیرات گسترده‌اش بر برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، نیازمند زیرساخت‌های اساسی است. مهم‌ترین این زیرساخت‌ها، وجود نهادهای محلی در سطوح خرد شهری و نقش آن‌ها در فرآیند تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی است.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

این رویکرد موجب حذف موازی‌کاری، توزیع مسئولیت‌ها، تقسیم وظایف و تقویت هم‌افزایی مدیریتی از طریق انتقال قدرت به سطوح پایین‌تر و ایجاد حس تعلق نهادی می‌شود. نتیجه این رویکرد، مشارکت تمامی ذی‌نفعان و ذی‌نفوذان شهری در تهیه، تدوین و اجرای برنامه‌های توسعه شهری است (مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهر تهران، ۱۳۹۶: ۱۷). یکپارچگی درون‌نهادی شهری[1] به مجموعه‌ای از سازوکارهای هماهنگی درونی در ساختار سازمان‌های شهری اطلاق می‌شود که بر اساس مطالعات موجود، سه مؤلفه کلیدی را در برمی‌گیرد (Pollitt & Bouckaert, 2017; Dawes et al, 2011; Christensen & Lægreid, 2017):

۱. استانداردسازی فرآیندها: اجرای پروتکل‌های یکسان عملیاتی موجب ارتقای کارایی سازمانی می‌شود.

۲. یکپارچگی سیستم‌های اطلاعاتی: توسعه زیرساخت‌های داده‌ای مشترک بین واحدهای سازمانی، دقت تصمیم‌گیری را افزایش می‌دهد.

۳. چارچوب‌های نظارتی هماهنگ: اتکا به مکانیسم‌های نظارتی منسجم، دستیابی به اهداف استراتژیک را تسریع می‌کند.

در مقابل، یکپارچگی بین‌نهادی شهری[2] طبق تعریف آنسل و گش (۲۰۰۸)، به توانایی نهادهای مستقل اما مرتبط شهری برای همکاری نظام‌مند اشاره دارد (Ansell & Gash, 2008) که در ادبیات اخیر سه بعد اصلی آن شناسایی شده است:

۱. شبکه‌های حکمرانی: تسهیل تعامل نهادی از طریق ساختارهای مشارکتی (OECD, 2022).

۲. مدیریت تعارض سیاستی: کاهش تنش‌های بین‌سازمانی با مکانیسم‌های نهادی‌شده (Sorensen & Torfing, 2016).

۳. پلتفرم‌های تصمیم‌گیری جمعی: استفاده از بسترهای فناورانه برای اجماع‌سازی نهادی (Meijer & Bolívar, 2021).

۴. محدوده مورد مطالعه

شهرکرد یکی از شهرهای مرکزی ایران و مرکز استان چهارمحال و بختیاری است که مرکز شهرستان شهرکرد است. این شهر از نظر موقعیت جغرافیایی در طول شرقی ۵۰ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۵۲ دقیقه و عرض شمالی ۳۲ درجه و ۱۸ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۲۰ دقیقه واقع شده است (سازمان مسکن و شهرسازی چهارمحال و بختیاری، ۱۳۸۲: ۲۳-۲۴). شهر شهرکرد در ارتفاع ۲۰۶۱ متری از سطح دریاهای آزاد قرار دارد که مرتفع‌ترین شهر در بین مراکز استانی بوده و به همین سبب به بام ایران شهرت یافته است (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی چهارمحال و بختیاری، ۱۳۹۹: ۱۸). این شهر دارای دو منطقه شهری و تعداد هفت محله است. (شکل ۲)، موقعیت جغرافیایی شهر شهرکرد را نشان می‌دهد. طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ جمعیت شهر شهرکرد ۱۹۰۴۴۱ نفر (۵۵۴۹۲ خانوار) نفر برآورد شده است (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۰: ۱۵۹).

1. Intra-institutional Urban Integration
2. Inter- institutional Urban Integration

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی شهر شهرکرد

Figure 2. Geographic location of Shahrekord city

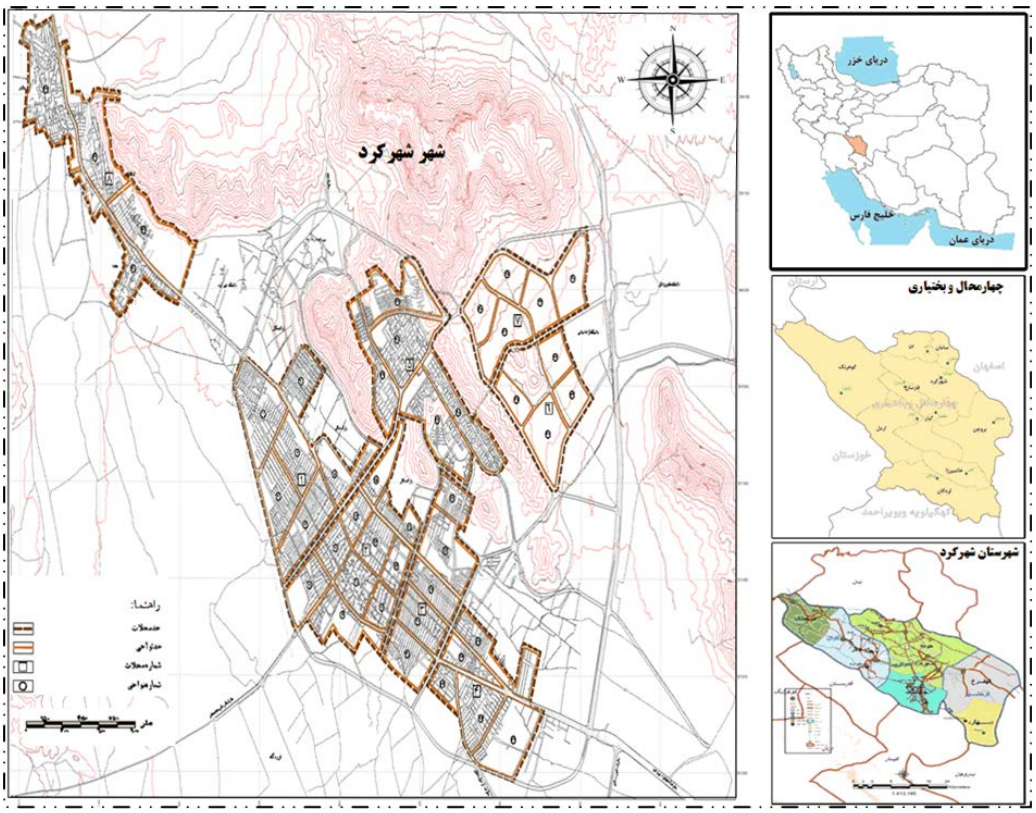

۵. روش تحقیق

پژوهش حاضر به‌لحاظ هدف، کاربردی و از حیث ماهیت و روش، توصیفی – تحلیلی است. به‌منظور شناسایی و استخراج شاخص‌ها، در مرحله اول جهت تدوین مؤلفه‌ها و شاخص‌های ظرفیت نهادی شهری با مطالعه ادبیات، پژوهش‌های انجام‌شده و اسناد در دسترس، ابتدا فهرستی از ابعاد و مؤلفه‌های ظرفیت نهادی استخراج، سپس با استفاده از نظرات کارشناسان این ابعاد و مؤلفه‌ها، تلفیق، خلاصه و طبقه‌بندی گردید که تعداد ۵ مؤلفه شامل «یکپارچگی نهادی، توانایی نهادی، یادگیری نهادی، ترتیبات قانونی و دانش و نوآوری نهادی» و تعداد ۵۱ شاخص استخراج گردید (جدول ۲). در مرحله دوم برای شناسایی کلیدی‌ترین شاخص‌های ظرفیت نهادی در تحقق توسعه یکپارچه شهری از روش تحلیل ساختاری در قالب نرم‌افزار میک‌مک[1] استفاده شد. جامعه آماری پژوهش حاضر، تعداد ۳۷ نفر از خبرگان دانشگاهی، کارشناسان و مدیران نهادی – سازمانی بودند که در زمینه اهداف مطالعه و قلمرو مطالعه دانش و تجربه کافی داشته‌اند. این کارشناسان بر اساس روش «نمونه‌گیری هدفمند و زنجیره‌ای» انتخاب شدند.

[1]. MicMac

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

جدول ۲. مؤلفه‌های و شاخص‌های ظرفیت نهادی در راستای تحقق توسعه یکپارچه شهری

Table 2. Institutional Capacity Components and Indicators for Realizing Integrated Urban Development

مؤلفه	شاخص
یکپارچگی نهادی	• ساختار سازمانی: ساختار سلسله‌مراتبی و ساختار سازمانی واضح و مشخص نهادهای شهری، تقسیم مناسب وظایف و مسئولیت‌ها بین نهادها، ارزیابی و بهبود عملکرد سازمان‌های شهری. • همکاری بین نهادی: تبادل اطلاعات بین نهادها، هماهنگی مؤثر عمودی و افقی بین نهادهای مختلف دولتی، غیر دولتی و جامعه مدنی برای برنامه‌ریزی یکپارچه شهری. • میزان همکاری، انسجام و مشارکت نهادها در تصمیم‌گیری برای امور توسعه شهری. • میزان تعهد جمعی در میان سازمان‌ها و نهادها برای توسعه شهری. • یکپارچگی سیاست‌گذاری‌ها در روند توسعه شهری. • یکپارچگی در اقدامات اجرایی در روند توسعه شهری. • وجود اعتماد در بین نهادهای شهری. • دستیابی به اجماع در تصمیم‌گیری‌های توسعه شهری. • تمایل جمعی نهادهای شهری برای تعامل در سطوح مختلف (Ansell & Gash, 2008; Ostrom, 2010; Innes & Booher, 2010; Pierre, 2011; Sorensen & Torfing, 2016; Healey, 2020).
توانایی نهادی	• توانمندی منابع انسانی (مهارت‌ها: تناسب شغل با تخصص افراد اداره‌کننده، دانش و تجربه کارکنان نهادهای شهری و میزان آموزش‌های ارائه‌شده برای انجام وظایف، توانایی بسیج مؤثر منابع انسانی). • فرآیندهای تصمیم‌گیری (تصمیم‌گیری‌های شفاف نهادهای شهری، مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری توسعه شهری، بهره‌برداری نهادهای شهری از نظرات شهروندان). • منابع مالی (دسترسی نهادهای شهری به منابع مالی و بودجه مناسب برای پروژه‌های توسعه شهری و توسعه زیرساخت‌های شهری). • میزان سرمایه انسانی باتجربه در سازمان‌های اداره‌کننده شهر. • بهبود ترتیبات نهادی برای اطمینان از تخصیص بهینه منابع توسعه شهری. • میزان نواری و خلاقیت در سازمان‌های شهری در امر توسعه. • میزان انعطاف‌پذیری نهادها در اجرای امور توسعه شهری. • توان یادگیری نهادی و قابلیت به‌روزرسانی توان علمی و اجرایی نهادها در امر توسعه. • توانایی تجهیز به سیستم‌های نوین فناوری. • توانایی نهادها در مواجه با تغییرات. • درک از منافع عمومی به‌جای منافع بخشی / سازمانی. • وجود اهداف روشن و مشخص در راستای چشم‌انداز توسعه شهری. • مشارکت اعضا و کارکنان در تصمیم‌گیری‌های توسعه‌ای (Arnstein, 1969; Boyne, 2003; Gil-García, & Pardo, 2005; Fung, 2006; Christensen & Lægreid, 2011; World Bank, 2017; Bryson, 2018).

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

یادگیری نهادی	• اشتراک‌گذاری دانش و تجربیات نهادهای شهری به یکدیگر. • ترویج و انتشار دانش و اطلاعات موجود در درون نهادها. • تشویق کارکنان به تسهیم دانش و تجربیات خود با دیگر اعضا. • میزان استفاده عملی از دانش موجود. • میزان استفاده از تجربیات کسب‌شده در درون نهادها. • ارتقاء پیوسته دانش کارکنان. • دسترسی به منابع یادگیری در امور توسعه شهری (کاظمیان و میرعابدینی، ۱۳۹۰؛ آقاعلیخانی و برک‌پور، ۱۳۹۱؛ کاظمیان و همکاران، ۱۳۹۱؛ مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۵؛ لاله‌پور، ۱۳۹۶؛ فنی و همکاران، ۱۳۹۹؛ ملایی و همکاران، ۱۴۰۰؛ میر وکیلی و مرادی مسیحی، ۱۴۰۱؛ موسوی میرکلائی و همکاران، ۱۴۰۲).
ترتیبات قانونی	• قوانین و مقررات شهری به‌روز و کارآمد و جامع. • نظارت مناسب بر اجرای قوانین و مقررات. • میزان شفاف بودن قوانین و مقررات شهری. • میزان انعطاف‌پذیری قوانین و مقررات نهادها. • میزان شناخت و تفسیر صحیح قوانین و مقررات توسط کارگزاران و مسئولان مدیریت شهری. • پایبندی به مفاد آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها و اجرای یکسان قوانین. • میزان الزام قانونی در زمینه هماهنگی و همکاری نهادها (کاظمیان و میرعابدینی، ۱۳۹۰؛ آقاعلیخانی و برک‌پور، ۱۳۹۱؛ کاظمیان و همکاران، ۱۳۹۱؛ مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۵؛ لاله‌پور، ۱۳۹۶؛ فنی و همکاران، ۱۳۹۹؛ ملایی و همکاران، ۱۴۰۰؛ میر وکیلی و مرادی مسیحی، ۱۴۰۱؛ موسوی میرکلائی و همکاران، ۱۴۰۲).
دانش و نوآوری نهادی	• استفاده نهادهای شهری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی در مدیریت شهری، • دسترس شهروندان به اطلاعات مربوط به خدمات توسعه شهری. • توجه به نوآوری‌های علمی و دانش روز در امر توسعه. • برخورداری از برنامه گذر به‌سوی سازمان یادگیرنده. • تمایل به اشتراک‌گذاری آموخته‌ها و تجارب. • داشتن دانش تخصصی در حوزه فعالیت و توسعه شهری. • میزان توانایی تولید ایده‌های نو در درون نهادها. • میزان استفاده از دانش و تجربیات شهروندان (Wenger et al, 2002; Senge, 2006; Harrison et al, 2011; Caragliu et al, 2011; Moulaert et al, 2013).

(شکل ۳) مدل مفهومی مؤلفه‌های مؤثر بر ظرفیت نهادی در رویکرد توسعه یکپارچه شهری را به‌صورت بصری و ساختاریافته و روابط میان آن‌ها را نشان می‌دهد.

شکل ۳. مدل مفهومی مؤلفه‌های مؤثر بر ظرفیت نهادی در رویکرد توسعه یکپارچه شهری

Figure 3. Conceptual Model of Components Affecting Institutional Capacity in the Integrated Urban Development Approach

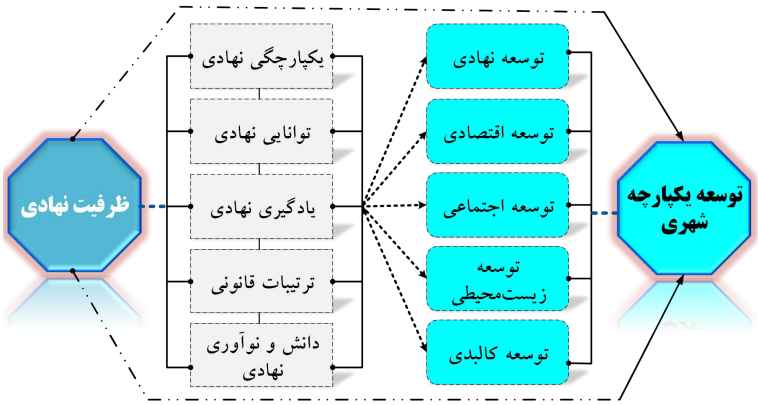

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

۶. یافته‌های تحقیق

۶-۱- تحلیل ساختاری عوامل مؤثر بر ظرفیت نهادی بر اساس رویکرد توسعه یکپارچه شهری در شهر شهرکرد

جهت شناسایی و تحلیل اثرات متقابل مؤلفه‌ها بر یکدیگر از روش تحلیل ساختاری در نرم‌افزار میک‌مک استفاده شده است. روش تحلیل ساختاری به دنبال مشخص کردن متغیرهای کلیدی (آشکار یا پنهان) به‌منظور دریافت نظر مشارکت‌کنندگان و ذی‌نفعان درباره جوانب و رفتارهای پیچیده و پیش‌بینی‌ناپذیرِ یک سیستم است (سعیدی، ۱۳۹۹). در این زمینه با استفاده از یک فرآیند مشارکتی گسترده و ترکیب چند روش از جمله: «مطالعات اسنادی و نظرات کارشناسان»، شاخص‌ها مورد تحلیل قرار گرفتند (جدول ۳). پس از شناسایی و استخراج شاخص‌ها به کمک روش تحلیل ساختاری، جایگاه هر شاخص در تعامل با سایر شاخص‌ها تعیین می‌شود تا پیشران‌هایی که نقش کلیدی و تأثیرگذارتری در سیستم مورد بررسی دارند، شناسایی شوند. برای دستیابی به این هدف، یک ماتریس اثرات متقابل با ابعاد «۵۱×۵۱» طراحی شد که در آن، تأثیر هر متغیر بر دیگر متغیرها مورد ارزیابی قرار گرفت. این ماتریس در قالب پرسشنامه‌ای به کارشناسان ارائه شد تا نظرات آن‌ها جمع‌آوری گردد. کارشناسان می‌بایست میزان تأثیر هر عامل (در سطر) بر عامل دیگر (در ستون) را بر اساس مقیاسی از صفر تا سه ارزیابی می‌کردند. این مقیاس شامل چهار سطح بود: بدون تأثیر (صفر)، تأثیر ضعیف (یک)، تأثیر متوسط (دو) و تأثیر شدید (سه). این ارزش‌گذاری نشان می‌دهد که هر عامل تا چه حد توانایی تأثیرگذاری بر سایر عوامل را دارد (سعیدی، ۱۳۹۹). جامعه آماری این مرحله از پژوهش شامل ۳۷ نفر از خبرگان، مدیران و کارشناسان سازمانی بود که از آن‌ها درخواست شد تا دیدگاه‌های خود را درباره روابط متقابل بین متغیرها بیان کنند.

در ادامه بحث، پس از ورود داده‌ها به نرم‌افزار میک‌مک بر اساس نتایج و خروجی این نرم‌افزار، تحلیل‌های مرتبط صورت گرفت.

۶-۱- ۱- تحلیل کلی سیستم در نرم‌افزار میک‌مک

پس از شناسایی و استخراج شاخص‌ها، داده‌ها در قالب ماتریس اثرات متقابل با ابعاد «۵۱*۵۱» با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک مورد پردازش و تحلیل قرار گرفتند. در این راستا درجه پرشدگی ماتریس با (۹۵/۶۲) درصد نشان داد که عوامل انتخاب‌شده تأثیر زیاد و پراکنده‌ای بر همدیگر داشته‌اند و سیستم نیز وضعیت ناپایداری دارد. از مجموع (۲۴۸۷) رابطه قابل ارزیابی در این ماتریس، «۱۱۴ رابطه عدد صفر»، «۹۲۵ رابطه عدد یک»، «۸۶۷ رابطه عدد دو» و «۶۹۵ رابطه عدد سه» بوده است (جدول ۳).

جدول ۳. تحلیل اولیه داده‌های ماتریس اثرات متقابل

Table 3. Preliminary Analysis of the Cross-impact Matrix Data

شاخص	مقدار
ابعاد ماتریس	۵۱
تعداد تکرار	۲
تعداد صفر	۱۱۴
تعداد یک	۹۲۵
تعداد دو	۸۶۷

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

تعداد سه	۶۹۵
جمع	۲۴۸۷
درجه پرشدگی	۹۵/۶۲

۶-۱- ۲- رتبه‌بندی اولیه پیشران‌ها بر اساس میزان تأثیرگذاری و میزان تأثیرپذیری مستقیم

با استفاده از نتایج حاصل از روش تحلیل ساختاری، می‌توان مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار و متغیرهای وابسته را بر اساس ماتریس اثرات مستقیم شناسایی کرد. در این روش، مجموع مقادیر هر سطر در ماتریس متقاطع، نشان‌دهنده میزان تأثیرگذاری هر متغیر و مجموع مقادیر هر ستون، بیانگر میزان تأثیرپذیری آن متغیر از سایر عوامل است (سعیدی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۵). در (جدول ۴)، متغیرهای مورد مطالعه بر اساس شاخص‌های تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مستقیم، در ماتریس اثرات مستقیم، طبقه‌بندی و رتبه‌بندی شده‌اند.

جدول ٤. میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مستقیم متغیرها

Table 4. The Amount of Influence and Dependence Direct of Variables

ردیف	شناسه کامل متغیر	شناسه کوتاه	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری
۱	ساختار سلسله‌مراتبی و ساختار سازمانی واضح و مشخص نهادهای شهری	ساختار	۹۹	۱۲۰
۲	تقسیم مناسب وظایف و مسئولیت‌ها بین نهادها	وظایف	۸۷	۸۵
۳	ارزیابی و بهبود عملکرد سازمان‌های شهری	عملکرد	۱۱۳	۱۱۵
۴	تبادل اطلاعات بین نهادها	اطلاعات	۷۸	۹۱
۵	هماهنگی مؤثر عمودی و افقی بین نهادهای مختلف دولتی، غیر دولتی و جامعه مدنی برای برنامه‌ریزی یکپارچه شهری	هماهنگی	۱۲۰	۱۱۷
۶	میزان همکاری، انسجام و مشارکت نهادها در تصمیم‌گیری برای امور توسعه شهری	همکاری	۱۰۳	۱۰۴
۷	میزان تعهد جمعی در میان سازمان‌ها و نهادها برای توسعه شهری	تعهد	۸۱	۹۴
۸	یکپارچگی سیاست‌گذاری‌ها در روند توسعه شهری	سیاست‌گذاری	۱۱۲	۱۱۷
۹	یکپارچگی در اقدامات اجرایی در روند توسعه شهری	اقدامات	۱۱۹	۸۹
۱۰	وجود اعتماد در بین نهادهای شهری	اعتماد	۸۳	۱۰۳
۱۱	دستیابی به اجماع در تصمیم‌گیری‌های توسعه شهری	اجماع	۹۰	۹۵
۱۲	تمایل جمعی نهادهای شهری برای تعامل در سطوح مختلف	تمایل	۸۷	۹۸
۱۳	تناسب شغل با تخصص افراد اداره‌کننده	تناسب شغل	۸۵	۹۳
۱۴	دانش و تجربه کارکنان نهادهای شهری و میزان آموزش‌های ارائه‌شده برای انجام وظایف	دانش	۸۸	۱۰۱
۱۵	توانایی بسیج مؤثر منابع انسانی	م.انسانی	۷۵	۹۸
۱۶	تصمیم‌گیری‌های شفاف نهادهای شهری	تصمیم‌گیری	۱۱۱	۱۰۲
۱۷	مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری توسعه شهری	مشارکت	۱۰۱	۹۱
۱۸	بهره‌برداری نهادهای شهری از نظرات شهروندان	نظرات	۱۰۴	۸۳
۱۹	دسترسی نهادهای شهری به منابع مالی و بودجه مناسب برای پروژه‌های توسعه شهری و توسعه زیرساخت‌های شهری	منابع مالی	۱۰۱	۱۰۴
۲۰	میزان سرمایه انسانی باتجربه در سازمان‌های اداره‌کننده شهر	س.انسانی	۹۱	۹۵

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

۲۱	بهبود ترتیبات نهادی برای اطمینان از تخصیص بهینه منابع توسعه شهری	ترتیبات	۱۲۲	۱۱۰
۲۲	میزان نوآوری و خلاقیت در سازمان‌های شهری در امر توسعه	نوآوری	۷۸	۱۰۱
۲۳	میزان انعطاف‌پذیری نهادها در اجرای امور توسعه شهری	انعطاف	۸۹	۸۵
۲۴	توان یادگیری نهادی و قابلیت به‌روزرسانی توان علمی و اجرایی نهادها در امر توسعه	یادگیری	۹۱	۱۰۱
۲۵	توانایی تجهیز به سیستم‌های نوین فناوری	تجهیز	۸۶	۱۰۱
۲۶	توانایی نهادها در مواجه با تغییرات	تغییرات	۷۵	۹۶
۲۷	درک از منافع عمومی به‌جای منافع بخشی / سازمانی	منافع عمومی	۱۰۲	۹۷
۲۸	وجود اهداف روشن و مشخص در راستای چشم‌انداز توسعه شهری	وجود اهداف	۱۲۱	۱۱۶
۲۹	مشارکت اعضا و کارکنان در تصمیم‌گیری‌های توسعه‌ای	مشارکت	۸۳	۹۸
۳۰	اشتراک‌گذاری دانش و تجربیات نهادهای شهری به یکدیگر	اشتراک	۹۱	۸۶
۳۱	ترویج و انتشار دانش و اطلاعات موجود در درون نهادها	ترویج	۹۱	۹۳
۳۲	تشویق کارکنان به تسهیم دانش و تجربیات خود با دیگر اعضا	تشویق	۸۰	۹۳
۳۳	میزان استفاده عملی از دانش موجود	اس. عملی	۷۳	۹۴
۳۴	میزان استفاده از تجربیات کسب‌شده در درون نهادها	تجربیات	۷۹	۸۷
۳۵	ارتقاء پیوسته دانش کارکنان	ارتقاء	۸۱	۱۰۳
۳۶	دسترسی به منابع یادگیری در امور توسعه شهری	دسترسی	۷۹	۸۳
۳۷	قوانین و مقررات شهری به‌روز و کارآمد و جامع	قوانین	۱۱۱	۹۹
۳۸	نظارت مناسب بر اجرای قوانین و مقررات	نظارت	۸۰	۸۸
۳۹	میزان شفاف بودن قوانین و مقررات شهری	شفاف بودن	۱۰۰	۸۹
۴۰	میزان انعطاف‌پذیری قوانین و مقررات نهادها	ا. قانون	۹۶	۸۸
۴۱	میزان شناخت و تفسیر صحیح قوانین و مقررات توسط کارگزاران و مسئولان مدیریت شهری	شناخت	۹۵	۸۱
۴۲	پایبندی به مفاد آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها و اجرای یکسان قوانین	پایبندی	۹۳	۷۳
۴۳	میزان الزام قانونی در زمینه هماهنگی و همکاری نهادها	الزام	۹۴	۸۹
۴۴	استفاده نهادهای شهری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی در مدیریت شهری	فناوری	۱۰۰	۷۷
۴۵	دسترس شهروندان به اطلاعات مربوط به خدمات توسعه شهری	خدمات	۸۷	۶۹
۴۶	توجه به نوآوری‌های علمی و دانش روز در امر توسعه	دانش روز	۹۴	۸۱
۴۷	برخورداری از برنامه گذر به‌سوی سازمان یادگیرنده	یادگیرنده	۸۳	۷۳
۴۸	تمایل به اشتراک‌گذاری آموخته‌ها و تجارب	آموخته‌ها	۹۲	۷۳
۴۹	داشتن دانش تخصصی در حوزه فعالیت و توسعه شهری	دانش تخصصی	۹۸	۷۸
۵۰	میزان توانایی تولید ایده‌های نو در درون نهادها	تولید ایده	۸۴	۷۹
۵۱	میزان استفاده از دانش و تجربیات شهروندان	د. شهروند	۸۸	۶۸
	مجموع		**٤٧٤٤**	**٤٧٤٤**

۶-۱-۳- تحلیل وضعیت پایداری و ناپایداری سیستم

سطح دیگری از تحلیل نتایج تحلیل ساختاری، تحلیل وضعیت پایداری یا ناپایداری سیستم است. در سیستم‌های ناپایدار، متغیرها و عوامل مؤثر عمدتاً حول محور مرکزی صفحه پراکندگی توزیع شده‌اند و در اغلب موارد، وضعیتی

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

ترکیبی از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را نمایش می‌دهند که این امر، شناسایی و ارزیابی عوامل کلیدی را با چالش مواجه می‌سازد (سعیدی، ۱۳۹۹). در چنین سیستم‌هایی، متغیرها هم‌زمان نقش تأثیرگذار و تأثیرپذیر را ایفا می‌کنند که این ویژگی منجر به تغییرات شدید و غیرقابل پیش‌بینی در آینده می‌شود و وضعیت فعلی آن‌ها از پایداری برخوردار نخواهد بود. در این شرایط، الگوی پراکنش متغیرها به‌صورت ساختار لوزی‌شکل ظاهر می‌شود. بر اساس خروجی‌های تحلیل میک‌مک (شکل ۴)، می‌توان سطوح تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرهای مورد بررسی در این مطالعه را به‌وضوح مشاهده کرد. بر این اساس می‌توان گفت الگوی پراکندگی متغیرهای ظرفیت نهادی در توسعه شهری شهرکرد، بیانگر «وضعیت ناپایدار» سیستم است.

شکل ٤. وضعیت پایداری و ناپایداری سیستم مورد مطالعه

Figure 4. State of Stability and Instability of the Studied System

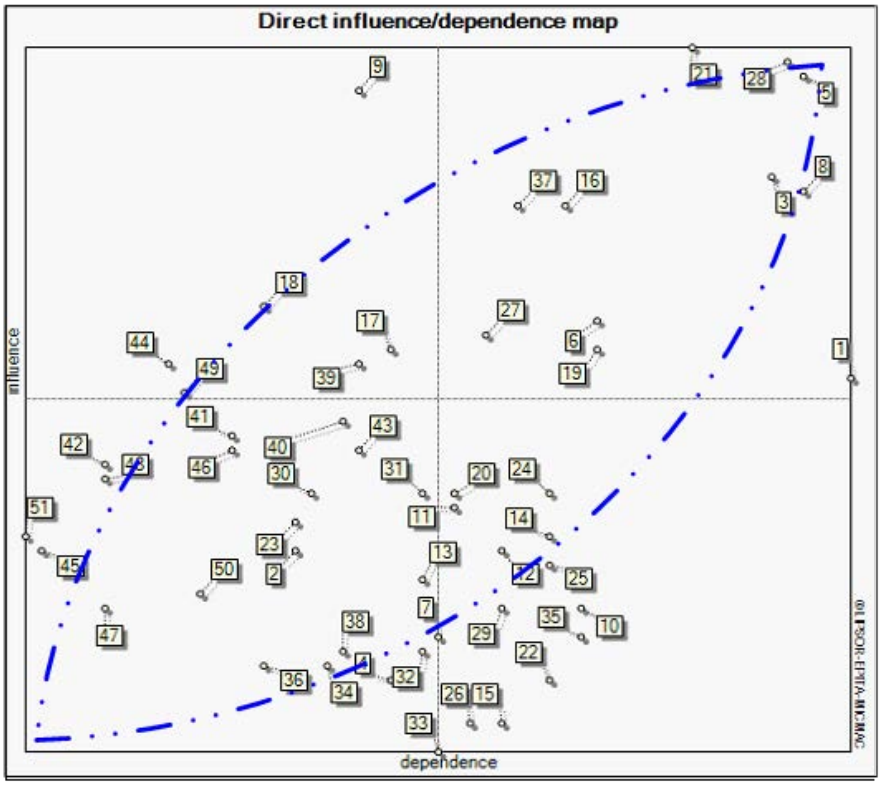

۶-۱-۴- تحلیل روابط مستقیم متغیرها بر اساس موقعیت قرارگیری در نقشه اثرگذاری-اثرپذیری

متغیرهای سیستم بعد از ارزیابی اثرات‌شان بر روی یک نمودار (شبکه مختصات) با عنوان پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری قرار می‌گیرند؛ که موقعیت آن‌ها در نمودار، بیانگر وضعیت متغیر در سیستم و تحولات سیستم در آینده است (شکل ۵). موقعیت قرارگیری هر یک از متغیرهای ظرفیت نهادی را بر اساس شماره بر روی پلان تأثیرگذاری-تأثیرپذیری نشان می‌دهد.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

شکل ۵. نقشه پراکندگی متغیرها بر اساس تأثیرات مستقیم و شماره متغیر

Figure 5. Dispersion Map of Variables Based on Direct Influence and Variable Number

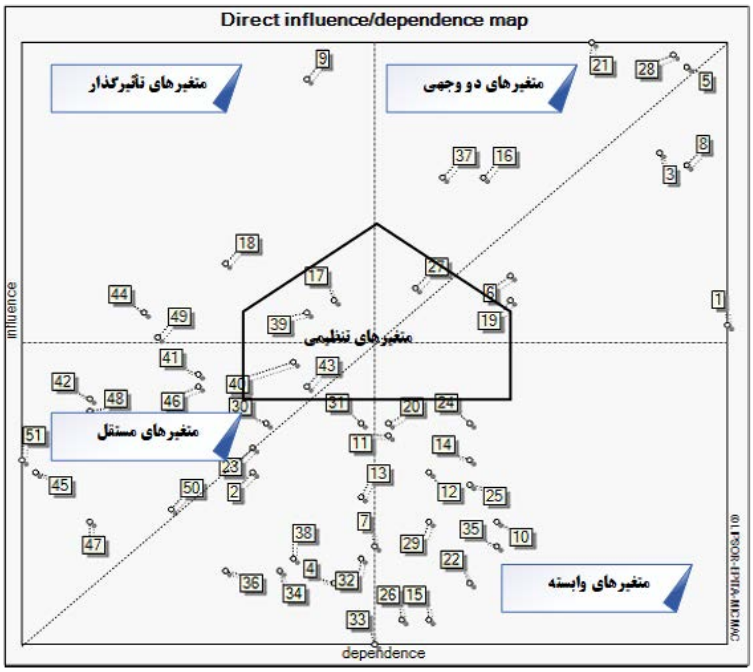

بر اساس جایگاه پیشران‌ها در این پلان (شکل ۴ و جدول ۵)، متغیرها یا پیشران‌ها به پنج گروه اصلی تقسیم می‌شوند که عبارت‌اند از: «متغیرهای تأثیرگذار، متغیرهای دو وجهی، متغیرهای تأثیرپذیر، متغیرهای مستقل و متغیرهای تنظیمی».

جدول ۵. متغیرهای پژوهش در سیستم مورد مطالعه

Table 5. Research Variables in the Studied System

انواع متغیر	توضیح	متغیرهای پژوهش در سیستم مورد مطالعه
متغیرهای تأثیرگذار	متغیرهایی هستند که تأثیرگذاری بالا و تأثیرپذیری پایینی دارند.	یکپارچگی در اقدامات اجرایی در روند توسعه شهری، بهره‌برداری نهادهای شهری از نظرات شهروندان، استفاده نهادهای شهری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی در مدیریت شهری، داشتن دانش تخصصی در حوزه فعالیت و توسعه شهری.
متغیرهای دو وجهی	متغیرهای دو وجهی، دارای خاصیت تأثیرگذاری – تأثیرپذیری بالایی هستند و طبیعت آن‌ها با عدم پایداری آمیخته است.	ساختار سلسله‌مراتبی و ساختار سازمانی واضح و مشخص نهادهای شهری، هماهنگی مؤثر عمودی و افقی بین نهادهای مختلف دولتی، غیر دولتی و جامعه مدنی برای برنامه‌ریزی یکپارچه شهری، ارزیابی و بهبود عملکرد سازمان‌های شهری، بهبود ترتیبات نهادی برای اطمینان از تخصیص بهینه منابع توسعه شهری، وجود اهداف روشن و مشخص در راستای چشم‌انداز توسعه شهری، قوانین و مقررات شهری به‌روز و کارآمد و جامع، یکپارچگی سیاست‌گذاری‌ها در روند توسعه شهری، تصمیم‌گیری‌های شفاف نهادهای شهری، دسترسی نهادهای شهری به منابع مالی و بودجه مناسب برای پروژه‌های توسعه شهری

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

		و توسعه زیرساخت‌های شهری و میزان همکاری، انسجام و مشارکت نهادها در تصمیم‌گیری برای امور توسعه شهری. ترویج و انتشار دانش و اطلاعات موجود در درون نهادها، تناسب شغل با تخصص افراد اداره‌کننده، تشویق کارکنان به تسهیم دانش و تجربیات خود با دیگر اعضا، تبادل اطلاعات بین نهادها، میزان استفاده از تجربیات کسب‌شده در درون نهادها، نظارت مناسب بر اجرای قوانین و مقررات، دسترسی به منابع یادگیری در امور توسعه شهری، دسترس شهروندان به اطلاعات مربوط به خدمات توسعه شهری، برخورداری از برنامه گذر به‌سوی سازمان یادگیرنده،
متغیرهای مستقل	متغیرهای مستقل، نشان‌دهنده متغیرهایی‌اند که هم میزان تأثیرگذاری و هم میزان تأثیرپذیری کمی دارند.	میزان استفاده از دانش و تجربیات شهروندان، تمایل به اشتراک‌گذاری آموخته‌ها و تجارب، میزان توانایی تولید ایده‌های نو در درون نهادها، پایبندی به مفاد آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها و اجرای یکسان قوانین، تقسیم مناسب وظایف و مسئولیت‌ها بین نهادها، اشتراک‌گذاری دانش و تجربیات نهادهای شهری به یکدیگر، میزان انعطاف‌پذیری نهادها در اجرای امور توسعه شهری، میزان انعطاف‌پذیری قوانین و مقررات نهادها، میزان شناخت و تفسیر صحیح قوانین و مقررات توسط کارگزاران و مسئولان مدیریت شهری، میزان الزام قانونی در زمینه هماهنگی و همکاری نهادها، توجه به نوآوری‌های علمی و دانش روز در امر توسعه.
متغیرهای وابسته	این متغیرها نشان‌دهنده عواملی‌اند که دارای تأثیرگذاری پایین و تأثیرپذیری بالایی هستند.	میزان تعهد جمعی در میان سازمان‌ها و نهادها برای توسعه شهری، وجود اعتماد در بین نهادهای شهری، دستیابی به اجماع در تصمیم‌گیری‌های توسعه شهری، تمایل جمعی نهادهای شهری برای تعامل در سطوح مختلف، دانش و تجربه کارکنان نهادهای شهری و میزان آموزش‌های ارائه‌شده برای انجام وظایف، توانایی بسیج مؤثر منابع انسانی، میزان سرمایه انسانی باتجربه در سازمان‌های اداره‌کننده شهر، میزان نوآوری و خلاقیت در سازمان‌های شهری در امر توسعه، توان یادگیری نهادی و قابلیت به‌روزرسانی توان علمی و اجرایی نهادها در امر توسعه، توانایی تجهیز به سیستم‌های نوین فناوری، توانایی نهادها در مواجه با تغییرات، مشارکت اعضا و کارکنان در تصمیم‌گیری‌های توسعه‌ای، میزان استفاده عملی از دانش موجود، ارتقاء پیوسته دانش کارکنان.
متغیرهای تنظیمی	این متغیرها در مرکز ثقل نمودار قرار دارند و به‌عنوان اهرم ثانویه عمل می‌کنند و تحت تأثیر سیاست‌های توسعه می‌توانند به بازدارنده یا تسهیل‌کننده توسعه سیستم تبدیل شوند.	درک از منافع عمومی به‌جای منافع بخشی / سازمانی، مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری توسعه شهری، میزان شفاف بودن قوانین و مقررات شهری، میزان الزام قانونی در زمینه هماهنگی و همکاری نهادها و میزان انعطاف‌پذیری قوانین و مقررات نهادها.

۶-۱-۵- تحلیل پلان اثرگذاری روابط مستقیم متغیرها

گراف اثرگذاری در قالب خطوط قرمز و آبی نشان داده می‌شود. خطوط قرمز نشان‌دهنده اثرگذاری شدید عوامل بر یکدیگر است و خطوط آبی، با تفاوت در ضخامت، روابط متوسط تا ضعیف را نشان می‌دهند (سعیدی، ۱۳۹۹). (شکل ۶)، گراف‌های روابط مستقیم بین متغیرها (تأثیرات بسیار ضعیف تا بسیار قوی و تأثیرات بسیار قوی) را به‌منظور شناسایی متغیرهای کلیدی ظرفیت نهادی در توسعه یکپارچه شهری نشان می‌دهد. روابط شکل‌گرفته در این ساختار نشان می‌دهد که پیشران‌هایی تعداد (۱۸) پیشران، بیشترین تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را داشته‌اند.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

شکل ٦. گراف روابط مستقیم بین متغیرها (گراف تأثیرات بسیار ضعیف تا بسیار قوی و گراف تأثیرات بسیار قوی)

Figure 6. Graph of Direct Relationships Between Variables (Weakest Influence to Strongest Influence & Strongest Influence)

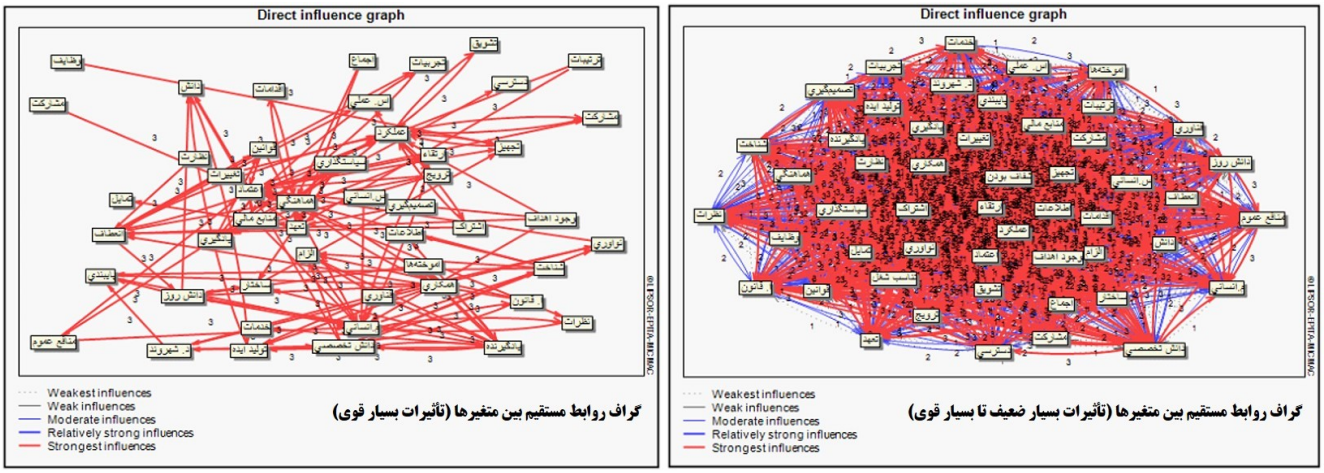

۶-۱-۶- بررسی تأثیرپذیری و تأثیرگذاری اثرات غیر مستقیم پیشران‌ها

همه اثرات متقابل بین متغیرها به شکل مستقیم نیست و روابط با واسطه نیز در شبکه روابط بین متغیرها دارای اهمیت است. نرم‌افزار میک‌مک بر اساس محاسبات ریاضی این مقادیر غیر مستقیم را محاسبه می‌کند. نتیجه این عملیات ریاضی رسیدن به مقادیر اثرات غیر مستقیم بین متغیرها بود که نتایج آن در (جدول ۶) ارائه شده است. بر اساس این مقادیر، نقشه میک‌مک بار دیگر با مبنا قرار دادن مقادیر اثرگذاری و اثرپذیری غیر مستقیم رسم گردید (شکل ۷). از مقایسه نتایج تحلیل اثرات مستقیم و غیر مستقیم به دست آمده می‌توان فهمید که طبقه‌بندی متغیرها در نقشه توزیع و پراکندگی مستقیم متغیرها با کمترین تغییرات و جابجایی در نقشه توزیع و پراکندگی غیر مستقیم متغیرها تکرار شده‌اند.

جدول ٦. میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری غیر مستقیم متغیرها

Table 4. The Amount of Influence and Dependence Indirect of Variables

ردیف	شناسه کامل متغیرها	شناسه کوتاه	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری
۱	ساختار سلسله‌مراتبی و ساختار سازمانی واضح و مشخص نهادهای شهری	ساختار	۸۷۰۷۰۶	۱۰۳۳۸۸۰
۲	تقسیم مناسب وظایف و مسئولیت‌ها بین نهادها	وظایف	۷۶۱۲۹۹	۷۴۳۴۶۶
۳	ارزیابی و بهبود عملکرد سازمان‌های شهری	عملکرد	۹۸۴۵۸۰	۱۰۱۱۱۰۰
۴	تبادل اطلاعات بین نهادها	اطلاعات	۶۹۸۸۶۱	۷۹۷۰۶۱
۵	هماهنگی مؤثر عمودی و افقی بین نهادهای مختلف دولتی، غیر دولتی و جامعه مدنی برای برنامه‌ریزی یکپارچه شهری	هماهنگی	۱۰۳۷۳۲۵	۱۰۲۰۱۸۴
۶	میزان همکاری، انسجام و مشارکت نهادها در تصمیم‌گیری برای امور توسعه شهری	همکاری	۹۰۰۳۶۲	۹۱۴۰۱۵
۷	میزان تعهد جمعی در میان سازمان‌ها و نهادها برای توسعه شهری	تعهد	۷۱۲۰۸۷	۸۳۰۷۵۶

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

۸	یکپارچگی سیاست‌گذاری‌ها در روند توسعه شهری	سیاست‌گذاری	۹۷۹۴۶۷	۱۰۲۰۲۸۵
۹	یکپارچگی در اقدامات اجرایی در روند توسعه شهری	اقدامات	۱۰۳۶۰۱۶	۷۷۷۲۹۴
۱۰	وجود اعتماد در بین نهادهای شهری	اعتماد	۷۳۷۴۴۶	۹۰۰۸۲۷
۱۱	دستیابی به اجماع در تصمیم‌گیری‌های توسعه شهری	اجماع	۷۸۴۰۰۰	۸۲۸۹۰۸
۱۲	تمایل جمعی نهادهای شهری برای تعامل در سطوح مختلف	تمایل	۷۷۰۹۶۵	۸۵۶۲۰۵
۱۳	تناسب شغل با تخصص افراد اداره‌کننده	تناسب شغل	۷۴۹۳۵۱	۸۱۳۲۷۸
۱۴	دانش و تجربه کارکنان نهادهای شهری و میزان آموزش‌های ارائه‌شده برای انجام وظایف	دانش	۷۷۰۴۵۶	۸۷۷۰۵۲
۱۵	توانایی بسیج مؤثر منابع انسانی	م.انسانی	۶۶۶۱۳۹	۸۵۷۵۶۹
۱۶	تصمیم‌گیری‌های شفاف نهادهای شهری	تصمیم‌گیری	۹۷۰۲۵۰	۸۹۸۴۴۴
۱۷	مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری توسعه شهری	مشارکت	۸۸۶۰۷۳	۸۰۶۲۹۴
۱۸	بهره‌برداری نهادهای شهری از نظرات شهروندان	نظرات	۹۰۶۹۲۳	۷۳۳۷۱۳
۱۹	دسترسی نهادهای شهری به منابع مالی و بودجه مناسب برای پروژه‌های توسعه شهری و توسعه زیرساخت‌های شهری	منابع مالی	۸۸۷۹۲۳	۹۰۷۸۳۳
۲۰	میزان سرمایه انسانی باتجربه در سازمان‌های اداره‌کننده شهر	س.انسانی	۸۰۵۴۵۹	۸۳۵۸۵۳
۲۱	بهبود ترتیبات نهادی برای اطمینان از تخصیص بهینه منابع توسعه شهری	ترتیبات	۱۰۵۸۰۵۸	۹۵۹۷۱۶
۲۲	میزان نوآوری و خلاقیت در سازمان‌های شهری در امر توسعه	نوآوری	۷۰۳۱۶۳	۸۹۳۵۶۳
۲۳	میزان انعطاف‌پذیری نهادها در اجرای امور توسعه شهری	انعطاف	۷۸۱۸۸۱	۷۵۸۶۵۱
۲۴	توان یادگیری نهادی و قابلیت به‌روزرسانی توان علمی و اجرایی نهادها در امر توسعه	یادگیری	۷۹۶۰۸۵	۸۷۹۲۴۳
۲۵	توانایی تجهیز به سیستم‌های نوین فناوری	تجهیز	۷۶۱۲۹۹	۸۹۱۵۱۵
۲۶	توانایی نهادها در مواجه با تغییرات	تغییرات	۶۶۰۵۸۲	۸۳۵۷۱۴
۲۷	درک از منافع عمومی به‌جای منافع بخشی / سازمانی	منافع عمومی	۹۰۳۳۹۴	۸۴۸۰۵۱
۲۸	وجود اهداف روشن و مشخص در راستای چشم‌انداز توسعه شهری	وجود اهداف	۱۰۴۵۷۱۴	۱۰۰۵۸۱۲
۲۹	مشارکت اعضا و کارکنان در تصمیم‌گیری‌های توسعه‌ای	مشارکت	۷۲۷۱۶۶	۸۵۹۵۵۷
۳۰	اشتراک‌گذاری دانش و تجربیات نهادهای شهری به یکدیگر	اشتراک	۷۹۸۵۷۹	۷۶۳۶۴۳
۳۱	ترویج و انتشار دانش و اطلاعات موجود در درون نهادها	ترویج	۸۰۰۳۸۵	۸۲۲۳۳۳
۳۲	تشویق کارکنان به تسهیم دانش و تجربیات خود با دیگر اعضا	تشویق	۷۱۷۹۲۴	۸۱۶۲۲۴
۳۳	میزان استفاده عملی از دانش موجود	اس. عملی	۶۴۰۶۲۵	۸۲۲۰۱۵
۳۴	میزان استفاده از تجربیات کسب‌شده در درون نهادها	تجربیات	۶۹۲۸۷۲	۷۶۶۱۶۸
۳۵	ارتقاء پیوسته دانش کارکنان	ارتقاء	۷۱۳۴۸۴	۸۹۶۲۸۸
۳۶	دسترسی به منابع یادگیری در امور توسعه شهری	دسترسی	۶۹۸۹۵۱	۷۲۶۶۷۹
۳۷	قوانین و مقررات شهری به‌روز و کارآمد و جامع	قوانین	۹۷۳۴۳۱	۸۶۵۰۰۲
۳۸	نظارت مناسب بر اجرای قوانین و مقررات	نظارت	۶۹۹۳۹۱	۷۷۲۸۱۲

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

۳۹	میزان شفاف بودن قوانین و مقررات شهری	شفاف بودن	۸۷۰۴۴۴	۷۸۶۱۸۹
۴۰	میزان انعطاف‌پذیری قوانین و مقررات نهادها	ا. قانون	۸۴۰۴۸۶	۷۷۴۸۶۸
۴۱	میزان شناخت و تفسیر صحیح قوانین و مقررات توسط کارگزاران و مسئولان مدیریت شهری	شناخت	۸۲۷۶۱۵	۷۲۰۷۱۶
۴۲	پایبندی به مفاد آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها و اجرای یکسان قوانین	پایبندی	۸۲۵۸۲۰	۶۴۶۲۵۲
۴۳	میزان الزام قانونی در زمینه هماهنگی و همکاری نهادها	الزام	۸۲۱۲۹۱	۷۸۳۱۷۶
۴۴	استفاده نهادهای شهری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی در مدیریت شهری	فناوری	۸۶۵۰۹۸	۶۸۹۰۹۵
۴۵	دسترس شهروندان به اطلاعات مربوط به خدمات توسعه شهری	خدمات	۷۶۹۴۹۳	۶۱۶۱۶۸
۴۶	توجه به نوآوری‌های علمی و دانش روز در امر توسعه	دانش روز	۸۲۹۹۵۸	۷۱۰۰۷۸
۴۷	برخورداری از برنامه گذر به‌سوی سازمان یادگیرنده	یادگیرنده	۷۳۳۶۰۸	۶۴۳۱۹۳
۴۸	تمایل به اشتراک‌گذاری آموخته‌ها و تجارب	آموخته‌ها	۸۰۸۳۷۱	۶۴۳۲۲۷
۴۹	داشتن دانش تخصصی در حوزه فعالیت و توسعه شهری	دانش تخصصی	۸۴۸۴۳۱	۶۸۶۵۹۷
۵۰	میزان توانایی تولید ایده‌های نو در درون نهادها	تولید ایده	۷۳۴۵۸۳	۶۹۲۸۱۴
۵۱	میزان استفاده از دانش و تجربیات شهروندان	د. شهروند	۷۶۶۶۳۳	۵۹۱۱۲۷
	مجموع		٤٧٤٤	٤٧٤٤

شکل ۷. نقشه پراکندگی متغیرها بر اساس تأثیرات غیر مستقیم

Figure 7. Dispersion Map of Variables Based on Indirect Influence

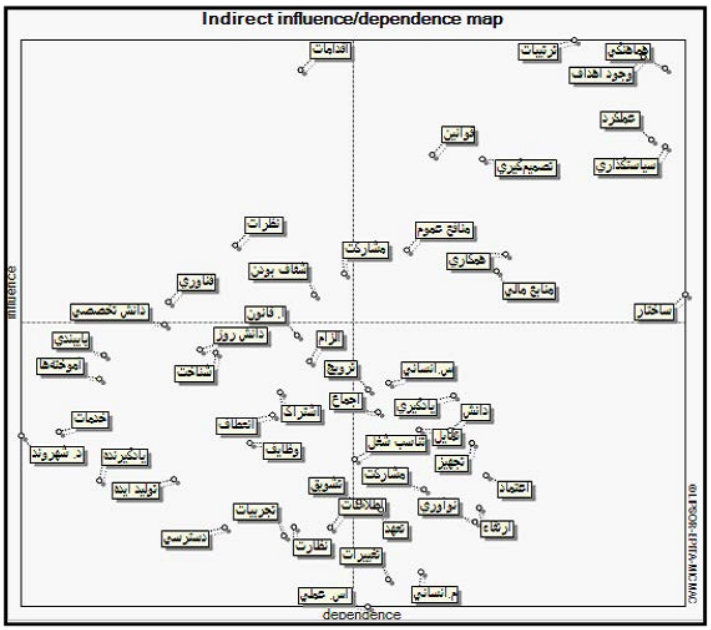

(شکل ۸)، گراف‌های روابط غیر مستقیم بین متغیرها (تأثیرات بسیار ضعیف تا بسیار قوی و تأثیرات بسیار قوی) در شناسایی متغیرهای اثرگذار بر ظرفیت نهادی در توسعه یکپارچه شهری را نشان می‌دهد. این وضعیت بیانگر شدت اثرگذاری و اثرپذیری (پیشران‌های کلیدی) است که برحسب امتیازهای کسب‌شده، رده‌بندی شده‌اند.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

شکل ۸ گراف روابط غیر مستقیم بین متغیرها (گراف تأثیرات بسیار ضعیف تا بسیار قوی و گراف تأثیرات بسیار قوی)

Figure 6. Graph of Indirect Relationships Between Variables (Weakest Influence to Strongest Influence & Strongest Influence)

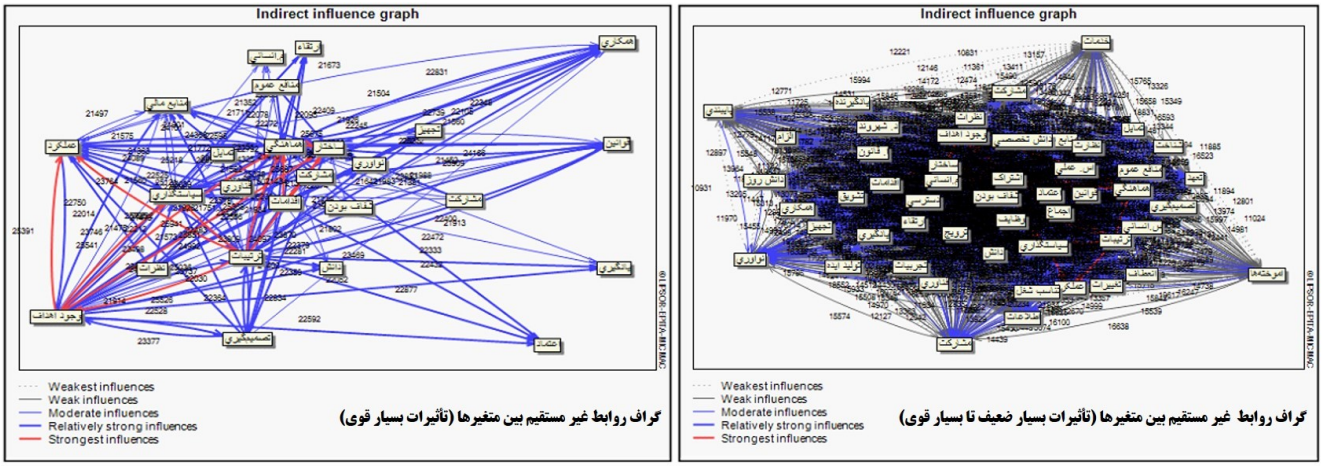

۶-۱-۷- تحلیل جابجایی متغیرها

تأثیر هر متغیر بر متغیر دیگر از دو طریق اعمال می‌شود؛ اول، از طریق اثرگذاری مستقیم بر متغیر دیگر و دوم، از طریق متغیر سوم و یا اثرگذاری غیر مستقیم (سعیدی، ۱۳۹۹). بر اساس میزان اثرگذاری و اثرپذیری مستقیم و غیر مستقیم، پراکنش متغیرها در صفحه تأثیرگذاری و تأثیرپذیری تغییر چندانی نداشته و جابه‌جایی متغیرها با تغییرات اندک و چند پله جابجایی همراه بوده است (شکل ۹).

شکل ۹. نقشه میزان جابجایی عوامل بر اساس اثرات مستقیم و غیر مستقیم

Figure 9. The map of Factors Displacement Based on Direct and Indirect Influence

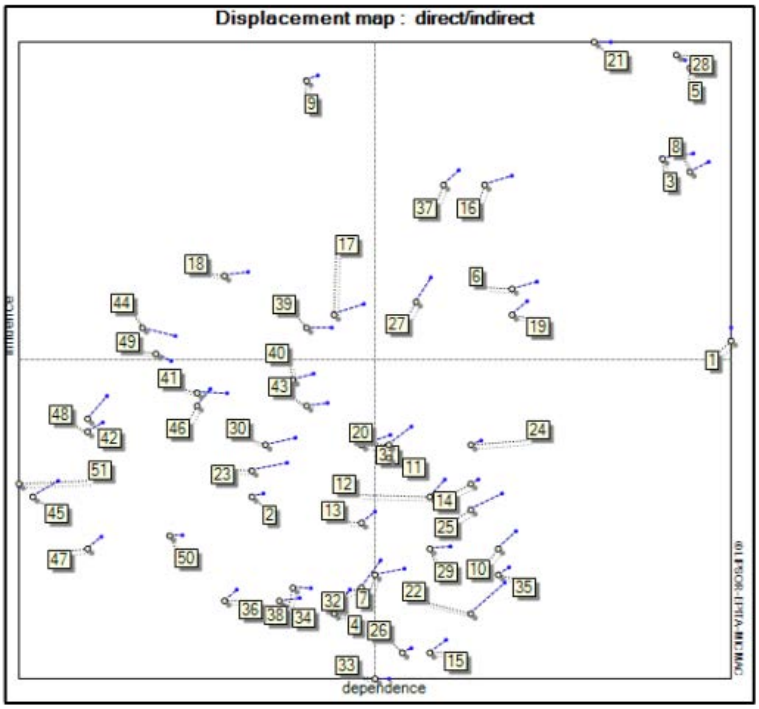

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

۶-۱-۸- رتبه‌بندی تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرها

در روش تحلیل ساختاری شناسایی متغیرهای کلیدی با کمک گرفتن از طبقه‌بندی مستقیم و سپس با یک طبقه‌بندی غیر مستقیم انجام می‌گیرد (سعیدی، ۱۳۹۹). در (جدول ۷)، سهم متغیرهای مؤثر بر ظرفیت نهادی در توسعه یکپارچه شهری شهرکرد بر اساس تأثیرپذیری و تأثیرگذاری به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم رتبه‌بندی شده است. چنان‌که ملاحظه می‌گردد، بر اساس نظر کارشناسان از میان (۵۱ متغیرِ) بررسی‌شده در این پژوهش، (۱۸ متغیر) بر مبنای مجموع امتیازات کسب‌شده به‌عنوان متغیرهای کلیدی مؤثر بر ظرفیت نهادی در توسعه شهری شهرکرد، استخراج و انتخاب شدند که این عوامل هم در روش تأثیرگذاری مستقیم و هم غیر مستقیم تکرار شده‌اند.

جدول ۷. رتبه تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرها به تفکیک تأثیرپذیری و تأثیرگذاری

Table 7. Rank of Direct and Indirect Effects of Variables by Influence and Dependence

رتبه	شناسه کوتاه متغیر	تأثیرگذاری مستقیم	شناسه کوتاه متغیر	تأثیرپذیری مستقیم	شناسه کوتاه متغیر	تأثیرگذاری غیر مستقیم	شناسه کوتاه متغیر	تأثیرپذیری غیر مستقیم
۱	ترتیبات	۲۵۷	ساختار	۲۵۲	ترتیبات	۲۵۴	ساختار	۲۴۸
۲	وجود اهداف	۲۵۵	هماهنگی	۲۴۶	وجود اهداف	۲۵۱	سیاستگذاری	۲۴۵
۳	هماهنگی	۲۵۲	سیاستگذاری	۲۴۶	هماهنگی	۲۴۹	هماهنگی	۲۴۵
۴	اقدامات	۲۵۰	وجود اهداف	۲۴۴	اقدامات	۲۴۸	عملکرد	۲۴۲
۵	عملکرد	۲۳۸	عملکرد	۲۴۲	عملکرد	۲۳۶	وجود اهداف	۲۴۱
۶	سیاستگذاری	۲۳۶	ترتیبات	۲۳۱	سیاستگذاری	۲۳۵	ترتیبات	۲۳۰
۷	تصمیم‌گیری	۲۳۳	همکاری	۲۱۹	قوانین	۲۳۳	همکاری	۲۱۹
۸	قوانین	۲۳۳	منابع مالی	۲۱۹	تصمیم‌گیری	۲۳۳	منابع مالی	۲۱۸
۹	نظرات	۲۱۹	اعتماد	۲۱۷	نظرات	۲۱۷	اعتماد	۲۱۶
۱۰	همکاری	۲۱۷	ارتقاء	۲۱۷	منافع عموم	۲۱۷	تصمیم‌گیری	۲۱۵
۱۱	منافع عموم	۲۱۵	تصمیم‌گیری	۲۱۵	همکاری	۲۱۶	ارتقاء	۲۱۵
۱۲	مشارکت	۲۱۲	دانش	۲۱۲	منابع مالی	۲۱۳	نوآوری	۲۱۴
۱۳	منابع مالی	۲۱۲	نوآوری	۲۱۲	مشارکت	۲۱۲	تجهیز	۲۱۴
۱۴	شفاف بودن	۲۱۰	یادگیری	۲۱۲	ساختار	۲۰۹	یادگیری	۲۱۱
۱۵	فناوری	۲۱۰	تجهیز	۲۱۲	شفاف بودن	۲۰۹	دانش	۲۱۰
۱۶	ساختار	۲۰۸	قوانین	۲۰۸	فناوری	۲۰۷	قوانین	۲۰۷
۱۷	دانش تخصصی	۲۰۶	تمایل	۲۰۶	دانش تخصصی	۲۰۳	مشارکت	۲۰۶
۱۸	ا. قانون	۲۰۲	م.انسانی	۲۰۶	ا. قانون	۲۰۱	م.انسانی	۲۰۵
۱۹	شناخت	۲۰۰	مشارکت	۲۰۶	دانش روز	۱۹۹	تمایل	۲۰۵
۲۰	الزام	۱۹۸	منافع عموم	۲۰۴	شناخت	۱۹۸	منافع عموم	۲۰۳
۲۱	دانش روز	۱۹۸	تغییرات	۲۰۲	پایبندی	۱۹۸	س.انسانی	۲۰۰
۲۲	پایبندی	۱۹۶	اجماع	۲۰۰	الزام	۱۹۷	تغییرات	۲۰۰
۲۳	آموخته‌ها	۱۹۳	س.انسانی	۲۰۰	آموخته‌ها	۱۹۴	تعهد	۱۹۹

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

۱۹۹	اجماع	۱۹۳	س.انسانی	۱۹۸	تعهد	۱۹۱	س.انسانی	۲۴
۱۹۷	ترویج	۱۹۲	ترویج	۱۹۸	اس. عملی	۱۹۱	یادگیری	۲۵
۱۹۷	اس. عملی	۱۹۱	اشتراک	۱۹۶	تناسب شغل	۱۹۱	اشتراک	۲۶
۱۹۶	تشویق	۱۹۱	یادگیری	۱۹۶	ترویج	۱۹۱	ترویج	۲۷
۱۹۵	تناسب شغل	۱۸۸	اجماع	۱۹۶	تشویق	۱۸۹	اجماع	۲۸
۱۹۳	مشارکت	۱۸۷	انعطاف	۱۹۱	اطلاعات	۱۸۷	انعطاف	۲۹
۱۹۱	اطلاعات	۱۸۵	تمایل	۱۹۱	مشارکت	۱۸۵	دانش	۳۰
۱۸۸	شفاف بودن	۱۸۵	دانش	۱۸۷	اقدامات	۱۸۵	د. شهروند	۳۱
۱۸۸	الزام	۱۸۴	خدمات	۱۸۷	شفاف بودن	۱۸۳	وظایف	۳۲
۱۸۶	اقدامات	۱۸۴	د. شهروند	۱۸۷	الزام	۱۸۳	تمایل	۳۳
۱۸۶	ا. قانون	۱۸۲	وظایف	۱۸۵	نظارت	۱۸۳	خدمات	۳۴
۱۸۵	نظارت	۱۸۲	تجهیز	۱۸۵	ا. قانون	۱۸۱	تجهیز	۳۵
۱۸۴	تجربیات	۱۸۰	تناسب شغل	۱۸۳	تجربیات	۱۷۹	تناسب شغل	۳۶
۱۸۳	اشتراک	۱۷۷	اعتماد	۱۸۱	اشتراک	۱۷۷	تولید ایده	۳۷
۱۸۲	انعطاف	۱۷۶	تولید ایده	۱۷۹	وظایف	۱۷۴	اعتماد	۳۸
۱۷۸	وظایف	۱۷۶	یادگیرنده	۱۷۹	انعطاف	۱۷۴	مشارکت	۳۹
۱۷۶	نظرات	۱۷۴	مشارکت	۱۷۴	نظرات	۱۷۴	یادگیرنده	۴۰
۱۷۴	دسترسی	۱۷۲	تشویق	۱۷۴	دسترسی	۱۷۰	تعهد	۴۱
۱۷۳	شناخت	۱۷۱	ارتقاء	۱۷۰	شناخت	۱۷۰	ارتقاء	۴۲
۱۷۰	دانش روز	۱۷۱	تعهد	۱۷۰	دانش روز	۱۶۸	تشویق	۴۳
۱۶۶	تولید ایده	۱۶۸	نوآوری	۱۶۶	تولید ایده	۱۶۸	نظارت	۴۴
۱۶۵	فناوری	۱۶۷	نظارت	۱۶۴	دانش تخصصی	۱۶۶	تجربیات	۴۵
۱۶۴	دانش تخصصی	۱۶۷	دسترسی	۱۶۲	فناوری	۱۶۶	دسترسی	۴۶
۱۵۵	پایبندی	۱۶۷	اطلاعات	۱۵۳	پایبندی	۱۶۴	اطلاعات	۴۷
۱۵۴	آموخته‌ها	۱۶۶	تجربیات	۱۵۳	یادگیرنده	۱۶۴	نوآوری	۴۸
۱۵۴	یادگیرنده	۱۶۰	م.انسانی	۱۵۳	آموخته‌ها	۱۵۸	م.انسانی	۴۹
۱۴۸	خدمات	۱۵۸	تغییرات	۱۴۵	خدمات	۱۵۸	تغییرات	۵۰
۱۴۱	د. شهروند	۱۵۳	اس. عملی	۱۴۳	د. شهروند	۱۵۳	اس. عملی	۵۱

۷. بحث

ظرفیت نهادی به توانایی سازمان‌ها و نهادهای محلی در مدیریت و برنامه‌ریزی توسعه شهری اشاره دارد و توسعه یکپارچه شهری رویکردی است که به دنبال ایجاد تعادل بین ابعاد مختلف توسعه (اقتصادی، اجتماعی، محیطی و کالبدی) در مناطق شهری است. این رویکرد نیازمند هماهنگی و همکاری میان نهادهای مختلف دولتی، خصوصی و جامعه مدنی است. ظرفیت نهادی به‌عنوان یکی از ارکان اصلی تحقق رویکرد توسعه یکپارچه شهری شناخته می‌شود

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

که باعث افزایش اثربخشی حکمرانی شهری، ترویج مشارکت شهروندان و افزایش قابلیت زندگی و رفاه شهروندان می‌گردد. تحقیقات نشان می‌دهد که تقویت ظرفیت نهادی و اجرای رویکردهای یکپارچه می‌تواند به بهبود مدیریت شهری و دستیابی به توسعه پایدار کمک کند. شهرهایی که از رویکرد یکپارچه استفاده می‌کنند، بهتر می‌توانند به چالش‌های پیچیده شهری پاسخ دهند. در این پژوهش شناسایی و تحلیل و مؤلفه‌ها و شاخص‌های ظرفیت نهادی و رویکرد توسعه یکپارچه شهری شهرکرد، بر پایه بررسی جامع عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی و نهادی صورت گرفت که تا حد زیادی همسو و در انطباق با یافته‌ها و نتایج سایر مطالعات انجام‌شده در زمینه ظرفیت نهادی و توسعه شهری است. از جمله این پژوهش‌ها عبارت‌اند از (Arnstein, 1969; Wenger et al, 2002; Boyne, 2003; Gil-García, & Pardo, 2005; Senge, 2006; Fung, 2006; Ansell & Gash, 2008; Ostrom, 2010; Innes & Booher, 2010; Pierre, 2011; Christensen & Lægreid, 2011; Harrison et al, 2011; Moulaert et al, 2013; Sorensen & Torfing, 2016; World Bank, 2017; ;Caragliu et al, 2011 Bryson, 2018; Healey, 2020؛ کاظمیان و همکاران، ۱۳۹۱؛ آقاعلیخانی و برک‌پور؛ مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۵؛ لاله‌پور، ۱۳۹۶؛ فنی و همکاران، ۱۳۹۹؛ ملایی و همکاران، ۱۴۰۰؛ میر وکیلی و مرادی مسیحی، ۱۴۰۱؛ موسوی میرکلائی و همکاران، ۱۴۰۲). همسویی نتایج تحقیق حاضر بر اساس شناخت مؤلفه‌های پنج‌گانه‌ی «یکپارچگی نهادی، توانایی نهادی، یادگیری نهادی، ترتیبات قانونی و دانش و نوآوری نهادی» و شاخص‌های مربوطه بود که گام برداشتن در راستای این مؤلفه‌ها، زمینه‌های توسعه یکپارچه شهری را در ابعاد توسعه نهادی، توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی، توسعه زیست‌محیطی و توسعه کالبدی فراهم می‌آورد. این هم‌پوشانی نشان‌دهنده وجود الگوها و چالش‌های مشترک در زمینه ظرفیت نهادی و الگوی توسعه یکپارچه شهری است که می‌تواند به‌عنوان پایه‌ای برای تدوین سیاست‌ها و راهبردهای کلان در حوزه مدیریت توسعه شهری مورد استفاده قرار گیرد. همسو با سایر مطالعات و پیشران‌های شناسایی‌شده برای افزایش ظرفیت نهادی و دستیابی به توسعه یکپارچه شهری در شهرکرد، توجه به ساختار و کارایی نهادها، ساختار سازمانی منسجم و شفاف، همراه با تقسیم وظایف مشخص، مشارکت فعال شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی شهری، آموزش و توانمندسازی نیروی انسانی، وجود قوانین شفاف و قابل اجرا، هماهنگی بین بخش‌های مختلف (اقتصادی، اجتماعی، محیطی و کالبدی) برای دستیابی به توسعه یکپارچه شهری، توجه به مسائل محیطی و پایداری زیست‌محیطی و عدالت اجتماعی ضروری است. این عوامل می‌توانند به‌عنوان راهنمایی برای برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه شهری در شهرکرد مورد استفاده قرار گیرند.

۸. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تبیین مؤلفه‌های ظرفیت نهادی در راستای تحقق توسعه یکپارچه شهری در شهر شهرکرد، انجام گرفت. به‌منظور شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های ظرفیت نهادی بر اساس رویکرد توسعه یکپارچه شهری، در گام اول پس از مطالعه و تدوین مبانی و دیدگاه‌های نظری پژوهش، به‌منظور تدوین مؤلفه‌ها شاخص‌های پژوهش، با استفاده تحلیل اسنادی و مطالعات کتابخانه‌ای ابتدا فهرستی از مؤلفه‌های و شاخص‌های ظرفیت نهادی شهری استخراج گردید. سپس با استفاده از نظرات کارشناسان این مؤلفه‌ها و شاخص‌ها، تلفیق و طبقه‌بندی گردید و شاخص‌های نهایی تدوین شد. در این راستا تعداد ۵ مؤلفه شامل «یکپارچگی نهادی، توانایی نهادی، یادگیری نهادی،

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

ترتیبات قانونی و دانش و نوآوری نهادی» و تعداد ۵۱ شاخص استخراج گردید. به‌منظور شناسایی شاخص‌های کلیدی ظرفیت نهادی در تحقق رویکرد توسعه یکپارچه شهری و ضرورت اتخاذ تدابیر مناسب و گزینش عوامل پیش‌برنده ظرفیت نهادی در زمینه توسعه یکپارچه شهری، از روش تحلیل ساختاری استفاده گردید. برای این منظور، (۵۱) شاخص در قالب ماتریس اثرات متقابل با ابعاد «۵۱*۵۱» برای ارزیابی تأثیر هر متغیر بر سایر متغیرها تدوین شد. خروجی تحلیل‌های صورت گرفته در تحلیل وضعیت پایداری یا ناپایداری سیستم مورد ارزیابی نشان داد که الگوی پراکندگی متغیرهای ظرفیت نهادی در توسعه شهری شهرکرد، بیانگر «وضعیت ناپایدار» سیستم است به طوری که متغیرها در بیشتر موارد حالت بینابینی از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را نشان دادند در این حالت متغیرهای ظرفیت نهادی در توسعه شهری شهرکرد تحولات شدیدی در آینده خواهند داشت و وضعیت کنونی آن‌ها پایدار نخواهد ماند. همچنین سهم متغیرهای مؤثر بر ظرفیت نهادی در توسعه یکپارچه شهری شهرکرد بر اساس تأثیرپذیری و تأثیرگذاری به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم رتبه‌بندی گردید که بر اساس نظر کارشناسان از میان (۵۱ متغیرِ) بررسی‌شده، (۱۸ متغیر) بر مبنای مجموع امتیازات کسب‌شده به‌عنوان متغیرهای کلیدی مؤثر بر ظرفیت نهادی در توسعه شهری شهرکرد، استخراج و انتخاب شدند. بر این اساس شاخص‌های زیر به‌عنوان متغیرهای کلیدی ظرفیت نهادی در تحقق رویکرد توسعه یکپارچه شهری در شهر شهرکرد شناخته شدند: «بهبود ترتیبات نهادی برای اطمینان از تخصیص بهینه منابع توسعه شهری، وجود اهداف روشن و مشخص در راستای چشم‌انداز توسعه شهری، هماهنگی مؤثر عمودی و افقی بین نهادهای مختلف دولتی، غیر دولتی و جامعه مدنی برای برنامه‌ریزی یکپارچه شهری، یکپارچگی سیاست‌گذاری‌ها در روند توسعه شهری، یکپارچگی در اقدامات اجرایی در روند توسعه شهری، ارزیابی و بهبود عملکرد سازمان‌های شهری، تصمیم‌گیری‌های شفاف نهادهای شهری، قوانین و مقررات شهری به‌روز و کارآمد و جامع، بهره‌برداری نهادهای شهری از نظرات شهروندان، میزان همکاری، انسجام و مشارکت نهادها در تصمیم‌گیری برای امور توسعه شهری، درک از منافع عمومی به‌جای منافع بخشی / سازمانی، مشارکت شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری توسعه شهری، دسترسی نهادهای شهری به منابع مالی و بودجه مناسب برای پروژه‌های توسعه شهری و توسعه زیرساخت‌های شهری، میزان شفاف بودن قوانین و مقررات شهری، استفاده نهادهای شهری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی در مدیریت شهری، ساختار سلسله‌مراتبی و ساختار سازمانی واضح و مشخص نهادهای شهری، داشتن دانش تخصصی در حوزه فعالیت و توسعه شهری و میزان انعطاف‌پذیری قوانین و مقررات نهادها».

بر پایه متغیرهای کلیدی ظرفیت نهادی در تحقق رویکرد توسعه یکپارچه شهری در شهر شهرکرد، تحقق توسعه یکپارچه شهری در گرو تقویت ظرفیت‌های نهادی است که از طریق هماهنگی سازمانی، انسجام در فرآیندهای تصمیم‌گیری و حذف موازی‌کاری‌های ساختاری میان نهادهای مدیریت شهری محقق می‌شود. در این راستا، توانمندسازی نهادی به‌عنوان محرک اصلی توسعه یکپارچه شهری، مستلزم تحولی سه‌بعدی است: ۱. بعد ساختاری: استقرار نهادهای چابک و انعطاف‌پذیر با توان پاسخگویی به تغییرات پویای شهری. ۲. بعد فرآیندی: طراحی مکانیسم‌های کارآمد برای تسهیل همکاری‌های بین‌سازمانی و تصمیم‌گیری‌های یکپارچه. ۳. بعد فناورانه: به‌کارگیری راهکارهای هوشمند و فناوری‌های نوین در مدیریت شهری. همچنین، ارتقای یادگیری نهادی نیازمند گذار از

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

رویکردهای منفعل به سمت یادگیری فعال، تبدیل ساختارهای بوروکراتیک به سازمان‌های یادگیرنده و ایجاد اکوسیستم‌های دانشی پویا با مشارکت تمامی ذی‌نفعان است. از سوی دیگر، کارآمدسازی چارچوب‌های قانونی، مستلزم بازنگری در مقررات موجود، انطباق آن‌ها با نیازهای متغیر شهری، تلفیق اصول توسعه پایدار در سیاست‌گذاری‌ها و رعایت عدالت فضایی در فرآیندهای تقنینی است. علاوه بر این، دانش و نوآوری نهادی با تقویت حکمرانی شهری، ارتقای هماهنگی بین‌بخشی، افزایش پایداری و گسترش مشارکت شهروندی، بستری مناسب برای دستیابی به توسعه متوازن و همه‌جانبه فراهم می‌آورد. این امر مستلزم تقویت نهادهای دانش‌بنیان و ترویج نوآوری در ساختارهای مدیریت شهری است. در مجموع، تحقق توسعه یکپارچه شهری منوط به ایجاد هماهنگی نظام‌مند میان سه رکن اساسی زیر است: ۱. حکمروایی شفاف و پاسخگو ۲. نهادهای کارآمد و یکپارچه ۳. فناوری‌های بومی‌شده و سازگار با شرایط محلی. دستیابی به این هدف، علاوه بر عزم جدی تمامی بازیگران کلیدی، نیازمند تخصیص منابع کافی، بازتعریف ساختارهای نهادی و اتخاذ رویکردی جامع‌نگر در برنامه‌ریزی‌ها و چشم‌اندازهای توسعه شهری است.

بر مبنای نتایج پژوهش برخی از راهکارهای عملیاتی به‌منظور تقویت ظرفیت نهادی در جهت نیل به توسعه یکپارچه شهری در شهر شهرکرد عبارت‌اند از:

– مبنا قرار دادن برنامه‌های توسعه یکپارچه شهری بر پایه متغیرهای شناسایی‌شده در این پژوهش.

– تقویت ساختار سازمانی و مدیریتی: نهادهای مسئول توسعه شهری باید دارای ساختار سازمانی و مدیریتی مناسب باشند. این امر شامل تعیین وظایف و مسئولیت‌های مشخص، ایجاد واحدهای تخصصی و بهبود فرایندهای تصمیم‌گیری است.

– توسعه منابع انسانی: نهادهای مسئول توسعه شهری باید از پرسنل و متخصص برخوردار باشند. این امر مستلزم سرمایه‌گذاری در آموزش و توسعه کارکنان است.

– تقویت مشارکت ذینفعان: نهادهای مسئول توسعه شهری باید سازوکارهای مناسب برای مشارکت ذی‌نفعان در فرایند توسعه شهری ایجاد کنند. این امر شامل برگزاری جلسات عمومی، نظرسنجی و ایجاد کمیته‌های مشورتی است.

– تقویت همکاری بین نهادها: ایجاد سازوکارهای همکاری بین نهادهای دولتی، خصوصی و غیر دولتی به‌منظور هماهنگی بهتر در برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌های توسعه شهری.

– تشویق مشارکت جامعه محلی: ایجاد بسترهای مناسب برای مشارکت فعال شهروندان در فرآیندهای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی شهری، از جمله برگزاری جلسات مشورتی و نظرسنجی‌ها.

– تدوین سیاست‌ها و استراتژی‌های جامع: طراحی و پیاده‌سازی سیاست‌ها و استراتژی‌های جامع توسعه شهری که به مسائل مختلف مانند حمل‌ونقل، مسکن، محیط‌زیست و اقتصاد توجه داشته باشد.

– استفاده از فناوری‌های نوین: بهره‌گیری از فناوری‌های نوین مانند اینترنت اشیا (IoT) و هوش مصنوعی برای بهبود خدمات شهری و مدیریت منابع و بهبود عملکرد نهادها.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

منابع

- آقاعلیخانی، ز.، و برک‌پور، ن. (۱۳۹۱). مقایسه ظرفیت‌های اجتماعی و نهادی توسعه پایدار در شهرهای کرج و قزوین، *فصلنامه مطالعات شهری*، ۱ (۴): ۹۴-۸۱.
- برک‌پور، ن.، و اسدی، ا. (۱۳۹۰). *مدیریت و حکم‌روایی شهری*، تهران: انتشارات دانشگاه هنر.
- برک‌پور، ن.، و کیوانی، ر. (۱۳۹۸). گونه‌شناسی نظام مدیریت شهری در ایران، روند تحولات و چشم‌انداز اصلاحات، *نشریه هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی*، ۲۴(۴): ۳۳-۲۱. doi: 10.22059/jfaup.2019.292694.672370
- بوید، ا.، و فولکه، ک. (۱۳۹۷). *سازگاری نهادی (حکمرانی، پیچیدگی و تاب‌آوری اجتماعی - اکولوژیک)*، ترجمه مهدی قربانی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- پاپلی یزدی، م. ح.، و رجبی سناجردی، ح. (۱۳۸۲). *نظریه‌های شهر و پیرامون*، تهران: انتشارات سمت.
- پورمحمدی، م. ر.، و طورانی، ع. (۱۳۹۶). شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در توسعه یکپارچه با تأکید بر پیوندهای روستایی - شهری (مطالعه موردی: شهرستان مینودشت)، *نشریه آمایش فضا و ژئوماتیک*، ۲۱ (۲): ۱۱۸-۸۱.
- پورمحمدی، م. ر.؛ طورانی، ع.؛ و حسینلو، م. (۱۳۹۲). توسعه یکپارچه نواحی روستایی و شهری؛ رویکردی فضایی و استراتژیک در نظام برنامه‌ریزی سکونتگاهی، *اندیشه جغرافیایی*، ۷ (۱۴). ۳۶-۹.
- رکن‌الدین افتخاری، ع. (۱۳۸۹). *مدیریت توسعه روستایی (بنیان‌های نظری)*، تهران: انتشارات سمت.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی چهارمحال و بختیاری (۱۳۹۹). گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان چهارمحال و بختیاری، معاونت برنامه‌ریزی و توسعه، تهران: سازمان برنامه و بودجه کشور.
- سازمان مسکن و شهرسازی چهارمحال و بختیاری (۱۳۸۲). طرح جامع شهر شهرکرد، مطالعات وضع موجود.
- سعیدی، ج. (۱۳۹۹). *تدوین سناریوهای تاب‌آوری شهرهای مرزی استان خوزستان با رویکرد دفاع غیر عامل «مطالعه موردی: شهرهای آبادان و خرمشهر»*، رساله دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- سعیدی، ج.، فیروزی، م. ع.، محمدی ده‌چشمه؛ م.، و شمسایی زفرقندی، ف. (۱۴۰۰). تدوین سناریوهای تاب‌آوری شهرهای مرزی (مطالعه موردی: شهرهای آبادان و خرمشهر)، *نشریه آمایش فضا و ژئوماتیک*، ۲۵ (۴): ۴۳-۱.
- فنی، زه.، کلانتری، م.، کارگر، ب.، و نوائی، ح. (۱۳۹۹). ظرفیت‌سازی توسعه اجتماعات محلی؛ سازوکاری برای مدیریت آسیب‌های اجتماعی و تقویت امنیت اجتماعی (مورد مطالعه کلان‌شهر تهران)، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ۱۱ (۶۱): ۴۳-۷۳.
- فیاضی، م. ت.، و عبدلی، م. م. (۱۴۰۳). واکاوی رویکردها و ملاحظات توسعه شهری، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره ۱۹۸۴۰.
- قلی‌پور، آ. (۱۳۸۴). *نهادها و سازمان‌ها اکولوژی نهادی سازمان‌ها*، تهران: انتشارات سمت.
- کاظمیان، غ. م.، فرجی‌راد، خ.، رکن‌الدین افتخاری، ع.، و پورطاهری، م. (۱۳۹۱). سنجش و تدوین راهبردهای مناسب ارتقاء ظرفیت نهادی منطقه‌ای (مطالعه موردی: شهرستان‌های بوکان و ارومیه)، *فصلنامه مطالعات شهری*، ۱ (۲): ۳۹-۲۳.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

- کاظمیان، غ. م، و میرعابدینی، ز. (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی مدیریت یکپارچه شهری در تهران از منظر سیاستگذاری و تصمیم‌گیری شهری، *نشریه هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی*، ۳ (۴۶): ۳۸-۲۷.
- لاله‌پور، م. (۱۳۹۶). تحلیلی بر ظرفیت نهادی – مدیریتی فضاهای شهری در ارتباط با مشارکت شهروندان در ادارهٔ شهرها (مطالعه موردی: منطقه ۸ شهر تبریز)، *نشریه جغرافیا و توسعه*، ۱۵ (۴۹): ۸۰-۵۹. doi: 10.22111/gdij.2017.3451
- مرکز آمار ایران (۱۴۰۰). سالنامه آماری استان چهارمحال و بختیاری – بخش جمعیت.
- مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهر تهران (۱۳۹۶). بررسی چالش‌های مدیریت یکپارچه اجرای طرح‌های جامع و تفصیلی شهر تهران، گزارش شماره ۴۲۷.
- مشکینی.، نورمحمدی، م.، رکن‌الدین افتخاری، ع.، و صرافی، م. (۱۳۹۴). الگوی سیاستگذاری مداخله دولت در مدیریت زمین شهری ایران (مطالعه‌ی موردی: شهر تهران)، *نشریه آمایش فضا و ژئوماتیک*، ۱۹ (۱): ۲۱۰-۱۸۱.
- مطیعی لنگرودی، س. ح. (۱۳۸۶). *برنامه‌ریزی روستایی با تأکید بر ایران*، مشهد: انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.
- ملایی، خ.، کوزه‌گر کالجی، ل.، رضویان، م. ت.، و توکلی‌نیا، ج. (۱۴۰۰). نقش ظرفیت نهادی در توسعه پایدار فضاهای شهری و پیراشهری بجنورد، *فصلنامه توسعه فضاهای پیراشهری*، ۳ (۱): ۳۶-۱۹.
- موسوی میرکلائی، س. م.، خلیجی، م. ع.، و صادقی، ص. (۱۴۰۲). تحلیلی بر سیاست‌گذاری عوامل کلیدی و متغیرهای اثرگذار بر ظرفیت نهادی توسعه مدیریت شهری در کلان‌شهر تهران، *فصلنامه برنامه‌ریزی و توسعه محیط شهری*، ۳ (۱۱): ۱۹-۳۴.
- مؤمنی، ف.، عطارپور، م. ر.، صالح‌زاده، ر.، و خزایی، م. م. (۱۳۹۵). ترتیبات نهادی و توسعه همه‌جانبه: نقش نوآوری‌های نهادی در دستیابی به توسعه فناوری و توسعه پایدار، *پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)*، ۱۶ (۳): ۱۳۰-۱۰۷.
- میر وکیلی، ع. ا.، مرادی مسیحی، و. (۱۴۰۱). بررسی راهبرد توسعه شهری با تکیه‌بر ظرفیت‌سازی نهادی و اجتماعی در کلان‌شهر کرج، *مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی*، ۳ (۲): ۱۶۵-۱۴۱. Doi:10.52547/gsma.3.2.141
- Agha Alikhani, Z & barakpur, N (2012). Comparing Social and Institutional Capacities for Sustainable Development in the Cities of Karaj and Qazvin, Urban Studies, 1(4), 81-94. [In Persian]
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice, Journal of Public Administration Research and Theory, 18 (4), 543–571, https://doi.org/10.1093/jopart/mum032.
- Arnstein, S. R. (1969) A Ladder of Citizen Participation, Journal of the American Institute of Planners, 35 (4), 216-224. https://doi.org/10.1080/01944366908977225.
- Barakpour, N., & Asadi, I. (2011). Urban Management and Governance, Tehran: University of Arts Publications. [In Persian]
- Barakpour, N., & Keivani, R. (2019). The Typology of Urban Management System in Iran, Trend of Changes and Prospect of Reforms, Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning, 24(4), 21-33. doi: 10.22059/jfaup.2019.292694.672370. [In Persian]
- Batty, M. (2013). The New Science of Cities, The MIT Press, https://doi.org/10.7551/mitpress/9399.001.0001.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

- Boyd, E., & Folke, C. (Eds.). (2018). Contents. In Adapting Institutions: Governance, Complexity and Social-Ecological Resilience, translated by Mehdi Ghorbani, Tehran: Tehran University Press. [In Persian]
- Boyne, G. A. (2003). Sources of Public Service Improvement: A Critical Review and Research Agenda. Journal of Public Administration Research and Theory, 13(3), 367-394. https://doi.org/10.1093/jopart/mug027.
- Bryson, J. M. (2018). Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement. John Wiley & Sons.
- Caragliu, A., del Bo, C., & Nijkamp, P. (2011). Smart Cities in Europe, Journal of Urban Technology, 18(2), 65-82. https://doi.org/10.1080/10630732.2011.601117.
- Carpentieri, G., Papa, R., & Guida, C. (2022). Promoting Integrated Urban Development. An Application in Naples Metropolitan Area. Transportation Research Procedia, 60, 488–495. https://doi.org/10.1016/j.trpro.2021.12.063.
- Chaharmahal and Bakhtiari Housing and Urbanism Organization. (2003). Shahrekord City Comprehensive Plan, Current Situation Studies. [In Persian]
- Christensen, T., & Lægreid, P. (2011). Complexity and Hybrid Public Administration - Theoretical and Empirical Challenges, Public organization review, 11 (4), 407-423. http://dx.doi.org/10.1007/s11115-010-0141-4.
- Christensen, T., & Lægreid, P. (Eds). (2017). The Routledge Handbook to Accountability and Welfare State Reforms in Europe. London: Routledge.
- Cid, A., & Lerner, A. M. (2023). Local Governments as Key Agents in Climate Change Adaptation: Challenges and Opportunities for Institutional Capacity-Building in Mexico. Climate Policy, 23(5), 649–661. https://doi.org/10.1080/14693062.2022.2163972.
- Čolić, R., Milić, Đ., Petrić, J., & Čolić, N. (2021). Institutional Capacity Development within the National Urban Policy Formation Process – Participants' Views, Environment and Planning C, 40(1), 69-89. https://doi.org/10.1177/23996544211002188.
- Dawes, S. S., Helbig, N., & Cook, M. (2011). Promoting International Digital Government Research Collaboration: An Experiment in Community Building. In Association for Computing Machinery (Ed.), Proceedings of the 12th Annual International Digital Government Research Conference: Digital Government Innovation in Challenging Times (pp. 54-63). Association for Computing Machinery.
- De Magalhaes, C., Healey, P., and Madanipour, A. (2017) Assessing Institutional Capacity for City Centre Regeneration: Newcastle's Grainger Town. In: Cars G et al. (eds) Urban Governance, Institutional Capacity and Social Milieux. Abingdon, UK: Routledge, pp.45–64. doi:10.4324/9781315202877-4.
- doi /10.30495/juepd.2023.1983162.1171
- Drueva A.A. (2023). Integrated Development of the Territory: Legal Conditions for Ensuring. Courier of Kutafin Moscow State Law University (MSAL), (12):82-90. (In Russ.) https://doi.org/10.17803/2311-5998.2022.100.12.082-090.
- Emiru, M. A., Adam, A. G., & Dadi, T. T. (2023). Exploring Institutional Capacity of Urban Land Delivery and Administration for Housing Development in Bahir Dar, Ethiopia: Institutional analysis. Cogent Social Sciences, 9(2). doi.org/10.1080/23311886.2023.2278208.
- Evans, B., Joas, M., Sundback, S., & Theobald, K. (2006). Governing Local Sustainability, Journal of Environmental Planning and Management, 49(6), 849-867. doi:10.1080/09640560600946875.
- Fanni, Z., Kalantari, M., Kargar, B., Navaei, H. (2020). Capacity Building for Local Community Development; a Mechanism for Managing Social Harms and Strengthening

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

Societal Security (Case Study: Tehran Metropolis), Societal Security Studies, 11 (61), 43-73. [In Persian]
- Fayazi, M. T., & Abdoli, M. R. (2024). Analysis of Urban Development Approaches and Considerations. Islamic Parliament Research Center, No. 19840. [In Persian]
- Fung, A. (2006) Varieties of Participation in Complex Governance, Public Administration Review, 66, 66-75. https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00667.x.
- Gholipour, A. (2005). Institutions and Organizations (Institutional Ecology of Organizations), Tehran: Samt Publications. [In Persian]
- Gibbs, D. C., Jonas, A. E., Reimer, S., & Spooner, D. J. (2001). Governance, Institutional Capacity and Partnerships in Local Economic Development: Theoretical Issues and Empirical Evidence from the Humber Sub-region. Transactions of the Institute of British Geographers, 26(1), 103-119. doi:10.1111/1475-5661.00008.
- Gil-García, J.R., & Pardo, T. A. (2005) E-Government Success Factors: Mapping Practical Tools to Theoretical Foundations, Government Information Quarterly, 22(2), 187-216. https://doi.org/10.1016/j.giq.2005.02.001.
- Harrison, T. M., Guerrero, S., Burke, G. B., Cook, M., Cresswell, A., Helbig, N., ... & Pardo, T. (2011). Open Government and E-Government: Democratic Challenges from a Public Value Perspective. In Proceedings of the 12th Annual International Digital Government Research Conference: Digital Government Innovation in Challenging Times, 245-253. doi:10.1145/2037556.2037597.
- Healey, P. (2006) Transforming Governance: Challenges of Institutional Adaptation and a New Politics of Space 1, European Planning Studies, 14(3): 299–334. doi:10.1080/09654310500420792.
- Healey, P. (2020). Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies. London, England: Macmillan Press Ltd. https://doi.org/10.1007/978-1-349-25538-2.
- https://doi.org/10.1145/2037556.2037566.
- https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22286020.1390.3.46.3.7
- https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.26764164.1400.3.1.2.6
- Innes, J. E., & Booher, D. E. (2010). Planning with Complexity: An Introduction to Collaborative Rationality for Public Policy. Oxford: Routledge. doi:10.4324/9780203864302.
- Isaksson, K., & Hagbert, P. (2020). Institutional Capacity to Integrate "Radical" Perspectives on Sustainability in Small Municipalities: Experiences from Sweden, Environmental Innovation and Societal Transitions, 36, 83–93. https://doi.org/10.1016/j.eist.2020.05.002.
- Kazemian, G., & Mirabedini, Z. (2011). Pathology of Integrated Urban Management for Tehran in view of Policy and Decision Making, Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning, 3(46), 27-38. https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.22286020.1390.3.46.3.7. [In Persian]
- Kazemian, G., Faraji-Rad, Kh., Rokneddin Eftekhari, A. R., & Pourtaheri, M. (2012). Assessment of the Regional Institutional Capacity and Formulating of the Appropriate Strategies (Case Study: Boukan and Orumiyeh County), Urban Studies, 1(2), 23-39. [In Persian]
- Krishnaveni, R., & Sujatha, R. (2013). Institutional Capacity Building: A Systematic Approach. SCMS Journal of Indian Management, 10(4), 1–107.
- Kudryavtseva, V. A. (2022). An Integrated Development Mechanism as the Basic Element of Development of Urban Areas, In AIP Conference Proceedings (Vol. 2434, No. 1). AIP Publishing. https://doi.org/10.1063/5.0091749.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

- Lalehpour, M. (2017). An analysis on Management - Institutional Capacity of Urban Spaces in Relation with Participation of Citizens in the Management of Cities (Case Study: District No. 8 of Tabriz). Geography and Development, 15(49), 59-80. doi: 10.22111/gdij.2017.3451. [In Persian]
- Lobao L, Martin R, Rodriguez-Pose A (2009). Editorial: Rescaling the State: New Modes of Institutional-Territorial Organization, Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, https://doi.org/10.1093/CJRES/RSP001.
- Maleković, S., Puljiz, J. & Polić, M. (2007). Institutional Capacity for Regional Development in Croatia on the County Level. Croatian International Relations Review, 12 (44/45), 139-148. Retrieved from https://hrcak.srce.hr/17988.
- Malhotra, A., Mathur, A., Diddi, S., & Sagar, A. D. (2021). Building Institutional Capacity for Addressing Climate and Sustainable Development Goals: Achieving Energy Efficiency in India, Climate Policy, 22(5), 652–670. https://doi.org/10.1080/14693062.2021.1984195.
- Management and planning organization of Chaharmahal and Bakhtiari province. (2020). Economic, social and cultural report of Chaharmahal and Bakhtiari province, Deputy for Planning and Development, Tehran: National Planning and Budget Organization. [In Persian]
- McGill, R. (1998). Urban Management in Developing Countries, Cities, 15(6), 463-471. https://doi.org/10.1016/S0264-2751(98)00041-9.
- Meijer, A., & Bolívar, M. P. R. (2016). Governing the Smart City: A Review of the Literature on Smart Urban Governance, International Review of Administrative Sciences, 82(2), 392-408. doi:10.1177/0020852314564308.
- Meshkini, A., Normohamadi, M., Rokanuddin Eftekhari, A., & Sarafi, M. (2015). Model for Policy Making regarding Government Intervention in urban land management of Iran (Case study: Tehran). MJSP, 19(1),181-210. [In Persian]
- Mierzejewska, L., & Parysek, J. J. (2014). Integrated Planning of the Development of a City in Terms of the Diurnal Activity of its Residents, Bulletin of Geography. Socio-economic Series, (25), 143-153. doi:10.2478/bog-2014-0035.
- Milojević, B. (2018). Integrated Urban Planning of Banjaluka -Possibilities and Chalenges of New Urban Plan. In International conference on Contemporary Theory and Practice in Construction, (No. 13). https://doi.org/10.7251/STP1813352M.
- Mirvakiliali, A.A & Moradi_Masihi, V. (2022), A Review of City Development Strategy Based on Institutional and Community Capacity Building in Karaj Metropolis, Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas, 3(10), 141-165. doi:10.52547/gsma.3.2.141. [In Persian]
- Molaie, K. K., Koozegar Collegi, L., Razavian, M. T., & Tavakolinia, J. (2021). Assessing Institutional Capacity and Its Role in Achieving Urban Peripheral Sustainable Development (Case: Bojnourd Government Institutions), Peripheral Urban Spaces Development, 3(1), 19-36. dor/20.1001.1.26764164.1400.3.1.2.6. [In Persian]
- Momeni, F., Attarpour, M., Salehzadeh, R., & Khazaee, M. M. (2016). Institutional Arrangements and Comprehensive Development: The Role of Institutional Innovations in Achieving Sustainable Development and Technology Development, QJER, 16 (3):107-130. [In Persian]
- Motiei Langroudi, S. H. (2007). Rural Planning with an Emphasis on Iran, Mashhad: Mashhad Jahād-e Dāneshgāhi Press, [In Persian].
- Moulaert, F., Mehmood, A., & Hamdouch, A. (Ed.). (2013). The International Handbook on Social Innovation: Collective Action, Social Learning and Transdisciplinary Research. Edward Elgar Publishing. doi: 10.3935/rsp.v21i3.1225.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

- Mousavi Mirkalai, S M., Khaliji, M A., & Sadeghi, S. (2023). Policymaking of Key Factors and influencing Variables on the Institutional Capacity of Urban Management, a Case Study of Tehran. Journal of Urban Environmental Planning and Development, Vol 3, No 11, PP 19-34. doi /10.30495/juepd.2023.1983162.1171. [In Persian]
- OECD. (2022). OECD Principles on Urban Policy, Paris: OECD Publishing.
- Ostrom, E. (2010). Beyond Markets and States: Polycentric Governance of Complex Economic Systems. American Economic Review, 100, 641-672. https://doi.org/10.1257/aer.100.3.641.
- Oxford Advanced Learner's Dictionary. (2000). Capacity, Oxford University Press.
- Papoli Yazdi, M. H., & Rajabi Sanajerdi, H. (2003). The Theory of Urban and Surrounding, Tehran: Samt Publications. [In Persian]
- Paraschiv, R., & Rauf, K. (2022). Integrated and Coherent Urban planning Based on Regional Development Strategies. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1026, No. 1, p. 012037). IOP Publishing. doi:10.1088/1755-1315/1026/1/012037.
- Pierre, J. (2011). The Politics of Urban Governance, Bloomsbury Publishing.
- Pollitt, C., & Bouckaert, G. (2017). Public Management Reform: A Comparative Analysis-Into the Age of Austerity, Oxford University Press.
- Pormohammadi, M., Tourani, A., & Hosseinlo, M. (2013). Integrated Development of Rural and Urban Areas, Spatial and Strategic Approach in Settlements Planning System, Geographic Thought, 7(14), 9-36.
- Pourmohammadi, M. R., & Tourani, A. (2017). Identification and Analysis of the Effective Factors in Areal Integrated Development with Emphasis on Rural-Urban Linkages (Case study: Minoodasht Township), MJSP, 21 (2):81-118. [In Persian]
- Rokneddin Eftekhari, A. R. (2010). Rural Development Management (Theoretical Foundations), Tehran: Samt Publications. [In Persian]
- Saeedi, J. (2020). Compilation of Resilience Scenarios the Boundary Cities of Khuzestan Province with Passive Defense Approach "Case Study: Abadan and Khorramshahr Cities", Ph.D. Thesis of Geography and Urban Planning, Shahid Chamran University of Ahvaz. [In Persian]
- Saeedi, J., Firoozi, M. A., Mohammadi Dehcheshmeh, M., & Shamsaei Zafarghandi, F. (2021). Compilation of Resilience Scenarios for the Boundary Cities (case study: Abadan and Khorramshahr cities), MJSP, 25 (4), 1-43. [In Persian]
- Senge, P. M. (2006) The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. Doubleday (A Division of Random House), New York, 7.
- Sorensen, E., & Torfing, J. (2016). Political Leadership in the Age of Interactive Governance: Reflections on the Political Aspects of Meta Governance, Critical reflections on interactive governance, 444-66. doi:10.4337/9781783479078.00026
- Statistical Center of Iran. (1400). Statistical Yearbook of Chaharmahal and Bakhtiari Province - Population Section. [In Persian]
- Sumpor, M. (2007). Is There any Institutional Capacity for Integrated Regional Development? Application of New Governance Approaches in Croatia, 47th Congress of the European Regional Science Association, Paris, August 29th to September 2.
- Tehran City Planning Studies Center. (2017). Investigating the Challenges of Integrated Management of the Implementation of Comprehensive and Detailed Plans for Tehran City, Report No. 427. [In Persian]
- UNCHS (Habitat) - The Global Campaign for Good Urban Governance. (2000). Environment & Urbanization, 12(1), 197-202. https://doi.org/10.1177/095624780001200114 (Original work published 2000)

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]

- UN-Habitat (2022). World Cities Report 2022: Envisaging the Future of Cities.
- UN-Habitat. (2016). Urbanization and Development: Emerging Futures. United Nations Human Settlements Programme.
- Uphoff, N. (1992). Local Institutions and Participation for Sustainable Development. Available at https://www.iied.org/6045iied.
- Wenger, E., McDermott, R. A., & Snyder, W. (2002). Cultivating Communities of Practice: A Guide to Managing Knowledge, Harvard business press.
- World Bank (2017). Governance and The World Bank Group Year in Review, World Bank Group.

[Downloaded from hsmsp.modares.ac.ir on 2025-06-06]